

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1876. Första Kammaren. N:o 26.

Måndagen den 24 April, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sammanträdet å f. m. samt protokollet för den 15 dennes.

Upplästes och godkändes Riksdagens Kanslis nedannämnda förslag till delar af Riksdagsbeslutet:

N:o 1, Ingressen;

N:o 2, Slutmeningen;

N:o 3, Angående förändringar i rikets grundlagar;

N:o 4, Angående förändringar i rikets grundlagar;

N:o 5, Angående verkställt val af Justitieombudsman och hans suppleant;

N:o 6, Angående décharge för Fullmäktige i Riksgäldskontoret; samt

N:o 7, Angående décharge för Fullmäktige i Riksbanken.

Fortsattes öfverläggningen rörande 26:te punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 19.

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

Herr Reutersvärd: För hvarje fosterlandsvän, som på fullt allvar önskar, att se en lycklig lösning af försvarsfrågan till lands och sjös, var det en stor tillfredsställelse att vid riksdagens början få mottaga den Kongl. propositionen rörande femte hufvudtiteln. Jag erkänner öppet, att jag tillföre icke kunde föreställa mig möjligheten af att vi skulle kunna med en så relativt ringa uppoffring anskaffa en flotta, som för försvaret af våra vidsträckta kuster kunde lemna oss den trygghet, som förslaget innebär; och om genom den föreslagna tillökningen under den närmaste framtiden i anslagen under denna hufvudtitel, vi erhålla ett fullt betryggande försvar till sjös, då måste jag erkänna, att nationen bör vara tacksam. Jag tviflar numera icke derpå, sedan Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvarsdepartementet under

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

dagens lopp visat, att, om Riksdagen med förtroende öfverlemnar saken i Kongl. Maj:ts händer, Kongl. Maj:t och Dess regering skall ansvara för att verkliggörandet af hvad, som här blifvit utlofvadt, kan med trygghet mötses. Hvarje försök att omintetgöra det förslag, som Kongl. Maj:t nu framlagt, anser jag för en olycka, och hvar och en, som bidrager till ett sådant beslut, vältrar skuld på sig, då deremot, om detta förslag, som är med sakkunskap uppgjort, lemnas i Kongl. Maj:ts händer till utförande, vi hafva visshet om att inom en tidrymd af 12 år ega en flotta så beskaffad, att vi åtminstone i denna del af vårt för svar hafva en väsentlig del undangjord. Jag kan väl fatta, att det finns personer, som icke kunna intränga i frågans stora vikt och betydelse och därför motse utgången med bekymmerslöshet, men säkert är, att många lifligt önska, att denna Riksdag måtte uppfylla den viktiga pligten att tillse, det något kraftigt göres för att trygga och värna vårt fosterlands sjelfständighet och oberoende. Det är förvånande att höra, att personer med skarpsinne kunna uppträda och påstå att det sunda bondförståndet skulle här kunna till den grad göra sig berättigadt, att all statskonst, all politisk blick, all erfarenhet och all utredning skulle betyda intet mot detta s. k. sunda förnuft. Det är ett påstående så djerft, att jag icke förstår, huru det kan komma från sådana läppar. Emellertid vill jag icke ens ingå i något försök till svaromål å de tankar, som blifvit af motståndarne till förslaget uttalade, men jag hoppas att, då vi nu stå vid afgörandets ögonblick, vi alla måtte förena våra bemedanden att handla i en ren fosterländsk syftning; och under önskan att Första Kammaren så enhälligt som möjligt måtte förena sig om att antaga det Kongl. förslaget, vågar jag för min del anhålla om bifall dertill och afslag å Stats-Utskottets betänkande.

Herr De Maré, Gustaf: I den märkliga motivering, som Stats-Utskottet behagat använda för att komma till ett afstyrkande af Kongl. Maj:ts förslag i förevarande punkt, tillstyrker Utskottet Riksdagen att för närvarande icke ingå i närmare pröfning af de grunder, som äro angifna i Herr Statsrådets och Chefens för Sjöförsvars-departementet andragande till Statsrådsprotokollet, men icke dess mindre vill Stats-Utskottet i den kläm, Utskottet framlagt, att Riksdagen skall på Stats-Utskottets råd uttala att endast 1,700,000 kronor må användas till byggande uteslutande af sådana fartygscerter, som kunna med en sådan summa åstadkommas. Således utan att pröfva skall Riksdagen a priori förkasta den plan, som är lagd till grund för Kongl. Maj:ts proposition. Ser man på de skäl, som Stats-Utskottet begagnat för att komma till detta resultat, så finner man, att Utskottet anser, att Riksdagen först bör erhålla kännedom om ej endast det fullständiga förslag till landttörsvarets ordnande, som snart torde vara att förvänta, för att med ledning deraf kunna rätt bedöma, hvilken

ställning sjöförsvaret må böra i vårt försvarsväsende intaga, än äfven den nu pågående utredningen i afseende å landets förmåga att bära de ökade bördor, hvilka omkostnaderna för ett betryggande försvar må föranleda. Hvad nu beträffar det första af dessa skäl så, då det förslag till landtförsvarets ordnande, som förr eller senare är att förvänta från Kongl. Maj:t, skall vara bygd på den grund, som Riksdagen angifvit i 1873 års skrifvelse, lär, efter mitt förmenande, intet tvifvel kunna finnas hos Riksdagen, att nämnda förslag blir bygd på den allmänna värnpligtens grund. Hade Utskottet begärt ett uppskjutande af pröfningen af föreliggande förslag intill dess ett förslag till landtförsvarets ordnande, bygd på den nämnda grunden, blir af Riksdagen *antaget*, borde väl icke någon särdeles stor tvekan förefinnas hos någon att redan nu ingå i pröfning af förslaget om ordnandet af sjöförsvaret, enär sannolikheten för antagande af det förväntade förslaget om förändrad landtförsvarsorganisation är så aflägsen, att den här föreliggande frågan, genom att ställas i beroende af ett sådant antagande, skulle komma att till en kanske ganska aflägsen framtid undanskjutas. Men Utskottet anser endast, att *kännedom* om detta förslag vore behöflig för att kunna fatta beslut i nu föreliggande punkt; och då, såsom jag tillåtit mig angifva, förslaget om landtförsvarets ordnande icke kan gå i mer än en riktning, tror jag Utskottet bättre uppfyllt sin pligt, om det tillstyrkt Riksdagen att ingå i pröfning af de grunder, Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförvars-departementet i sitt underdaniga anförande till Statsrådsprotokollet angifvit, ehuru jag å andra sidan, äfven om jag icke gillar de skäl, Stats-Utskottet åberopat för sitt undanskjutande af frågan, vagar antaga, att Utskottet i själfva verket har rätt deri, att Riksdagen icke bör ingå i pröfningen af dessa grunder utan åt regeringen lemna ansvaret dertför att ett sjöförvar, baserat på de anslag, som af Kongl. Maj:t blifvit begärda, verkligen bli för landet betryggande.

Hvad vidare beträffar det andra af de angifna skälen för ett undanskjutande af frågan, eller bristande kännedom om landets förmåga att bära de ökade bördor, hvilka för omkostnaderna af ett betryggande försvar föranledas, vagar jag till hvar och en i denna Kammar hemställa, huruvida det kan förefinnas någon tvekan derom, att en tillökning i anslag af mellan 6 och 700,000 kronor om året för att vinna ett mal så stort, som att få ett starkt sjöförvar, öfverstiger landets förmåga, och säkert är, att för det år, som nu är i fråga, icke ringaste svårighet möter att uppgöra statsregleringen, äfven om Kongl. Maj:ts proposition bifalles. Just den omständighet, att tidpunkten icke är nära, då vårt försvar till lands kan blifva ordnad på betryggande grund, just den omständigheten är det, som, efter mitt förmenande, utgör det viktigaste skälet för att man icke skall slå döförat till för en begäran om medel att förbättra vårt försvar till sjös. Det må vara sant, att, hvilka summor, som än kunna blifva för ända

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

Anslag till
byggande af
krisfartyg.
(Forts.)

målet anslagna, vårt land aldrig kan mäta sig på sjön med våra mäktiga grannar, men lika visst som det är, att vi aldrig kunna komma i behof att använda vårt sjövapen mot mera än en af dessa grannar i sender, lika visst är, att vi vid en sådan olycka skola hafva allierade och för att då betyda något, måste vi hafva något att bjuda dessa allierade till hjälp. Det är därför så ytterst viktigt, att något göres och att icke inför landet och utlandet vår representation framstår såsom den der riksdag efter riksdag afslår allt, som begäres för att stärka vårt försvar. Det torde icke kunna förnekas, att sedan ett tiotal af år alla förslag till ordnandet af vårt försvar till lands, i hvilken riktning de än gått, blifvit af representationen mötta med afslag. Huru skall det taga sig ut om äfven det nu framlagda förslaget, som hvar och en måste erkänna vara med omsorg utarbetadt och som icke medför några betydande offer, afslås. Jag vill för min del dertill icke bidra och anhåller därför vördsamt om proposition på bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre Skogman: En mycket ärad talare, som på förmiddagen hade ordet, anmärkte, att sammanknyttandet af frågan om sjöförsvaret med den om landförsvaret skulle undanskjuta den förra frågans afgörande till en temligen aflägsen framtid, och enhvar delar väl i det afseendet hans tanke. Antingen man nu från härordningsfrågans föregående öden vill draga slutsatser med afseende på dess tillkommande, eller man betraktar frågan i sig själf, måste man finna, att den icke är lätt löst, och icke har dess lösning blifvit underlättad genom dess sammanknytande med en annan af sådan natur som den om grundskatterna. Den skulle nu blifva ytterligare försvårad, om den dertill sammanknöttes med frågan om sjövapnet. Det har väl icke heller varit Stats-Utskottets mening, att den senare frågan, — den om sjövapnet — skulle så nära sammanbindas med den om härordningen, att denna senare skulle afgöras i alla sina enskildheter, innan man företog den andra till pröfning, utan hufvudsakliga anledningen till detta sammanknytande torde vara, att man vill hafva något begrepp om de summor, som skulle erfordras, om »de ökade bördor, hvilka omkostnaderna för ett betryggande försvar kunna föranleda». Intet hindrar, att, sedan detta blifvit klart, man skrider till lösning af frågan om sjövapnet, antingen den nu skall gå i den ena eller andra riktningen. Stats-Utskottet har äfven haft ett annat skäl att icke yttra sig bestämdt, när det förslag, som blifvit framlagdt i Statsrådet och Chefens för Sjöförvarsdepartementet memorial, icke framkommit i en sådan form, att det påkallar ett bestämdt afgörande.

När jag säger att sjövapnet icke behöfver vänta på härordningens fullständiga genomförande, stödjer jag mig hufvudsakligen derpå, att svårigheten vid de olika vapnens ordnande är väsentligt olika. Ett ordnande af härordningen griper så djupt in i samhällets hela

lif och berör så nära medborgarnes intressen, verkar på landets näringsflit och arbetskrafter, så att här äro många fler faktorer att taga i betraktande än i fråga om sjövapnet, der visserligen stora belopp i penningar erfordras för anskaffande af materiel och personalens hållande i fullgodt skick, men antalet individer, som erfordras, icke är af den omfattning, att det synnerligt ingriper i medborgarnes enskilda förhållanden. Hvad jag här vid inledningen till Stats-Utskottets betänkande har anmärkt är således icke det, att man icke velat nu inlåta sig på en fullständig pröfning af den framlagda planen för sjövapnets ordnande. utan att, sedan man förklarat detta på pag. 2, man slutar med ett yttrande, som, om det icke bestämdt uttalar en förkastelse, dock låter förstå, att man är mindre benägen för den framlagda planen och, om hvad på anförda ställe yttras jemföres med hvad som förekommer i klämman uti 26 punkten, kan man väl icke annat än komma till full visshet derom, att meningen är att, oaktadt man gjort en sådan undvikande förklaring, som nämndt är, man likväl så godt som förkastar hela planen. Det är mot detta senare, som jag vill reservera mig, så mycket mer som, om anslaget stannar vid de föreslagna 1,700,000 kronor, man redan derigenom tillräckligt uttalat, att man för närvarande icke vill gå in på en vidlyftigare byggnadsplan, ehuru man icke för framtiden uppstått något hinder för materielens ordnande enligt någon mera omfattande plan. Det är således mot de inskränkande ordalag, som i förevarande punkt förekomma, jag nu uppträder, med anhållan att Herr Grefven och Talmannen behagade framställa proposition på bifall till den af mig vid denna punkt afgifna reservation.

Men medan jag har ordet, ber jag få yttra ett och annat med anledning af åtskilligt, som på förmiddagen blifvit sagdt af en talare akter ut om mig. Han förklarade, att sunnda förnuftet hade äfven full domsrätt i ett ärende sådant som det föreliggande, och jag vill icke förneka, att så är förhållandet inom vissa gränser, men lyckligtvis ansåg han äfven, att sunnda förnuftet kunde förenas med någon yrkesinsigt, och att dessa begge icke uteslöte hvarandra. Han anförde ett yttrande ur en tidskrift, hvilket skulle visa, att förstörandet af fartyg medelst stöt af stäfven vore en svår sak, då fartygen voro i rörelse, och att det kunde hända, att det anfallande fartyget vid försöket blefve skjutet i sank. Detta kan hafva sin riktighet, i synnerhet som nog i verkligheten det icke är så lätt att med ett fartyg stöta ned ett annat, som är i snabb rörelse; dertill fordras stor skicklighet i manövrering, i synnerhet om dertill det fartyg, som skall anfallas, är starkare än det anfallande. Men jag ber få nämna, att om en stöt kan misslyckas, så kan äfven ett skott göra det; hvar- emot jag vågar påstå, att ett fartyg, äfven om det är deladt i många rum, genom en erhållen stöt af annat fartygs stäf blir så skadadt och så hindradt i sina rörelser, att den anfallande kan

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

gifva det ytterligare en till, hvarefter dess öde i allmänhet torde vara afgjordt. För öfrigt ber jag få nämna, att det är mycket lätt att plocka ut ett och annat, som bestyrker den sats, man vill förfakta. Börjar man plocka sålunda, skall man finna, att det knappt gifves någon åsigt, för hvilken mycket antagligt låtande skäl icke skulle kunna framletas. Men ju mer man genomgår den rikhaltiga litteraturen i förevarande ämne, desto tveksamare blir man. Det händer till och med att samma person yttrar sig något olika. Så säger t. ex. Herr Reed, för några år sedan förste byggmästare vid engelska flottan, uti Times för den 28 Februari innevarande år, med anledning af den mönstring han anställde med engelska flottans nuvarande fartyg: »att man från listan på dessa måste utesluta Hotspur och Rupert, enär de med sitt ringa kolförråd och saknande tackling icke kunna anses såsom egentligen sjögående fartyg, om än de mycket väl kunna trotsa storm och sjögång och tvefvelsutän äro mycket kraftfulla vid en strid i Britiska kanalen.»

Med sjögående flotta menas naturligtvis i England en sådan, som lämpar sig att skickas öfver Atlanten, hvilket icke är förhållandet med de nyss angifna fartygen. Man finner således att samme man, som den ärade representanten från Göteborg på förmiddagen citerade emot nämnda fartyg, uti ett senare yttrande talar mycket berömmande om dem, just utur vår egen synpunkt, ty vi behöfva för vårt försvar väl fartyg, som kunna trotsa storm och böljor och kunna ledigt röra sig äfven i trängre farvatten, men icke sådana som äro afsedda för långa färder öfver vidsträckta haf.

Hvad beträffar den danska och svenska relativa styrkan till sjös, så är det svårt att nu göra en jämförelse dem emellan. Danmark eger större fartyg än vi, som deremot gått i en annan riktning, nemligen att skaffa oss ett större antal smärre fartyg för våra skärgårdars försvar. I detta afseende tror jag vi äro dem öfverlägsna, ehuru, under ett krig med vårt naborike, Sveriges sjöfart utan tvefel skulle lida betydlig skada af danskarnes större fartyg.

Slutligen ännu ett yttrande af samme talare måste jag upp- taga. Han ansåg det nemligen vara en våda för landet att hafva en flotta, som kunde uppträda på ett verksamt sätt, emedan den skulle utgöra ett lockbete för en fiende och fresta honom att anfalla oss för att borttaga denna flotta, på samma sätt som England gjorde med Danmark år 1807. Det må vara sant, att sådant är en möjlighet, och vår flotta får då våga en strid för att falla med ära; men vi vore i sådant fall icke värre deran än förut. Och om man skulle fortsätta hans slutledning i längden, kunde den ju utsträckas till hvilka föremål som helst. Hafva vi en krigshär, som kan öfverföras till annat land, kan det ju hända att en fiende öfverfaller oss för att beröfva oss denna vår här; men icke är detta ett skäl för oss att icke hafva den. Dessutom

kan det ju ligga en lockelse äfven i bördiga åkrar, rika bergverk, ett blomstrand e näringslif, hvilka en roffysten granne kan vilja annektera, men skulle man väl derföre afsäga sig allt detta?

I afseende på den närmare utvecklingen af materielens beskaffenhet för närvarande anhåller jag att få inskränka mig till hvad jag redan yttrat. Ett längre ordande härom skulle leda till vidlyftighet och dessutom måste jag erkänna, att, då jag en längre tid varit skild från vapnet och upptagen af andra sysselsättningar, har jag icke kunnat följa gången af allt hithörande, utan står äfven jag numera nära nog på den ståndpunkt, som min vän bakom mig sökt vindicera åt sig, nemligen det sunda förnuftets. Kammaren har inom sig närvarande chefen för Sjöförsvars-departementet, hvilken kan lemna alla nödiga upplysningar, och jag inskränker mig derför att anhålla om proposition på bifall till min reservation i denna punkt.

Herr Wallenberg: I detta betänkande är utan tvifvel den 26:te punkten, angående anslags beviljande till flottans nybyggnad, af stor vikt, men den har blifvit gjord mycket viktigare än den i sjelfva verket borde vara, genom det behandlingssätt, som Stats-Utskottet egnat frågan. Ingressen till betänkandet kan anses såsom en motivering till 26:te punkten, och, ehuru herrarne liksom jag säkert hafva läst och omläst den, så att de fleste af Eder kunna utantill hvad som står att läsa å pag. 2 i betänkandet, så får jag säga, att hvarje gång man läser denna Stats-Utskottets märkvärdiga motivering, upptäcker man deri nya skönheter i konsten att nedskrifva ett och sedan säga sig hafva menat ett annat. Jag skall nu endast skärskåda den delen af det nedskrifna, som icke kan bortförklaras.

I Utskottets betänkande står att läsa: »innan Riksdagen fattar något bestämdt beslut, som kunde för en längre framtid nödvändiggöra ökade anslag under denna hufvudtitel, är det enligt Utskottets mening af nöden, att Riksdagen först erhåller kännedom om ej allenast *det fullständiga* förslag till landförsvarets ordnande, som snart torde vara att förvänta, för att med ledning deraf kunna rätt bedöma, hvilken ställning sjöförsvaret må bära i vårt försvarsväsende intaga, än äfven den nu pågående *utredningen i afseende å landets förmåga att bära de ökade bördor*, hvilka omkostnaderna för ett betryggande försvar må föranleda». Utskottet säger således att, när förslag till fullständigt ordnande af de *tre* stora frågorna, skatteväsendet, landförsvaret och sjöförsvaret, blifvit framlagda, då vill Stats-Utskottet tänka på saken och se till huruvida vi skola kosta på oss något sjöförsvaret eller icke. Till dess bör frågan derom undanskjutas! Vid genomseende af föregående årens riksdagshandlingar, påträffade jag ett yttrande af en inflytelserik riksdagsman, så lydande: »Innan förslag till både sjö- och landförsvarets ordnande i dess helhet blifvit framlagdt för Riksdagen och denna således genom öfverskådande af det hela kommit

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

i tillfälle att deraf inhenta ledning för omdömet, så är bäst göra ingenting utöfver det nödvändigaste». Det är den tanke, som alltjemt söker göra sig gällande, och den afser, under uppgift att söka *det fullkomliga*, ingenting annat än uppskof utan gräns.

Jag ber nu få fästa uppmärksamheten på de tre stora frågorna, som Stats-Utskottet vill hafva sammanlänkade med hvarandra, efter den föga lyckade modellen af 1873 års skrifvelse, då frågorna: om grundskatternas aflösning — förlåt mig afskrifning heter det ju numera, ty det förra skulle innebära att staten finge sitt — och om landtförsvarets ordnande sammankopplades med hvarandra. Nu vill Utskottet dertill lägga frågan om sjöförsvarets ordnande.

Hvad nu skatteregeringsfrågan beträffar, och den pågående utredningen af landets förmåga att bära statsutgifterna, så torde väl i första rummet böra pröfvas huruvida utgiften är *nödvändig*. Kan detta icke bestridas, då lära väl såväl vi som våra efterkommande få dertill anskaffa nödiga statsinkomster. Huru många beslut har icke Riksdagen fattat, hvilka pålägga Sverges folk utgifter år efter år för en lång framtid, och vid dylika besluts fattande har man icke ifrågasatt att afvakta någon komitéutredning, huruvida landet kan bära dessa utgifter eller icke. Så hafva vi exempelvis beslutat upptaga statslån, som icke blifva slutbetalda förrän år 1936. Finnes någon här, som har någon aning om landets förmåga att fortgående under en så lång och aflägsen framtid kunna bära den *annuitet* som erfordras för detta ändamål, och som Riksdagen ovilkorligen förbundet landet att under hela tiden årligen gälda. Nej, det har ingen af herrarne, men icke desto mindre har flertalet af Eder deltagit i besluten att ingå på sådana förbindelser, och på enahanda sätt måste vi underkasta oss att under en följd af år, många gånger tolf år, komma att vidkännas utgifter i och för försvarsväsendet, det är tydligt. Frågan om svenska folkets förmåga att kunna skatta blir aldrig löst på en gång, utan är en fortgående fråga, som måste komma på dagordningen hvarje riksdag, för att efter dåvarande förhållanden pröfvas och afgöras. Det är Herr Finansministerns göromål att uppställa budgeten så, att inkomster och utgifter gå ihop. Hvar till tjenar då att nu säga, angående en utgift, hvartill vi hafva tillgångar och som enligt regeringens förklaring kan göras utan all skatteförhöjning, att innan den beviljas måste vi vänta på ett skattekomitébetänkande. Detta är endast en undanflykt.

Med afseende på landtförsvarsfrågan har det väl numera blifvit klart, att den frågans afgörande är en »långsiktig vexel». För min del tror jag att Herr Krigsministern redan hunnit vinna den erfarenhet, att, så länge han varit i tillfälle göra eftergifter, har han kunnat påräkna understöd af Riksdagens majoritet för sina framställningar, men vidare icke; icke ens för de nödiga öfnin-garne för den armé som ännu finnes; och ingen anledning torde vara för handen till den förmodan, att någon af de herrar, som nu

sitta i Stats-Utskottet, komma att under sin lifstid få se en lösning af arméorganisationsfrågan. Detta är min öfvertygelse, emedan knapt någon af majoriteten tänker på att behandla den frågan på ett allvarsamt sätt. Att således vilja sammanlänka sjöförvarsfrågan med landförvarsfrågan och skatteregeringsfrågan är just detsamma som att lägga alltsammans på hyllan och låta der-vid förblifva.

I afseende på den af Herr Sjöministern framlagda planen för krigsfartygs byggande synes det Stats-Utskottet »som borde Riksdagen för närvarande icke ingå i närmare pröfning af densamma». Men efter detta uttalande känner sig Utskottet alldeles oförhindradt att afkunna sin förkastelse öfver planen, hvilket sker derigenom att Stats-Utskottet tillstyrker Riksdagen förhindra byggandet af sådana krigsfartyg, som Herr Sjöministern ansett lämpliga. Utskottet synes hysa en omisskännelig farhåga för att något *stort* fartyg skall kunna komma att byggas. Derföre har Utskottet icke allenast afstyrkt beviljande af den summa Kongl. Maj:t begärt, utan i stället tillstyrkt Riksdagen besluta, »att Riksdagen må Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning i den mån bifalla, att ett extra anslag af 1,700,000 kronor för år 1877 anvisas till byggandet af sådana krigsfartyg, som kunna med denna anslagstillgång fullbordas». Deraf framgår klarligen, att Utskottet velat försäkra sig om att minst två krigsfartyg skola för den summa, som beviljas, komma att byggas. Min ärade granne, som är statsutskottsledamot, synes protestera emot denna min tydning, men enär orden: »sådana» och »kunna» ovilkorligen stå i *pluralis*, blir det svårt tyda denna Stats-Utskottets redaktion i *singularis*. Det är alltför möjligt, att herrarne i Stats-Utskottet här komma att gifva en annan tydning än hvad de begagnade uttrycken innebära, men upphöjes Stats-Utskottets framställning till riksdagsbeslut, så får väl Herr Sjöministern rätta sig efter ordalydelsen.

Det märkvärdiga är att, när vi hade generaler till sjöministrar, kunde Stats-Utskottet tillstyrka att en viss summa helt enkelt ställdes till Kongl. Maj:ts disposition för byggande af krigsfartyg. I statsutskottsbetänkandet, angående femte hufvudtiteln, vid 1873 års riksdag läses: »Utskottet anser sig *icke* böra ingå i bedömande af de fartygscerters lämplighet, hvilka äro afsedda att under nästa statsregleringsperiod anskaffas». Men nu, sedan vi till sjöminister fått en man, som uteslutande egnat sina krafter åt sjökrigsväsendet, vågar man icke ställa några medel till Kongl. Maj:ts disposition, för att efter sjöministerns råd användas. Detta är en tänkvärd skilnad, som tyder på att de vexlande opinionerna inom Stats-Utskottet tagit en besynnerlig vändning. Utskottets ärade ordförande har talat om »tillmötesgående» i allmänhet och sitt eget stora förtroende i synnerhet till den man, som står i spetsen för Sjöförvars-departementet. Om så är, hvilket jag icke tillåter mig betvifla, så vore det ju icke olämpligt att åtminstone denna Kammare gaf sjöministern något prof på sitt förtroende. Det

Anslag till byggande af krigsfartyg.
(Forts.)

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

finnes en utväg, som är ganska enkel. Jag fäster mig icke allenast vid summan, utan skulle hafva kunnat votera för samma siffra som den Utskottet tillstyrkt. om dess betänkande varit hållet i en mot flottan välvilligare ton, men nu kan jag det icke, emedan jag ej vill anses hafva biträdt de åsichter som Stats Utskottet uttalat. Låt oss istället mötas på halfva vägen — jag begär icke af Herr Ordföranden i Stats-Utskottet att han skall gå större delen af vägen. det tillkommer naturligtvis mig — och, såsom Herr Nordenfelt föreslagit, till Kongl. Maj:ts disposition ställa två millioner kronor för krigsfartygs byggande, utan vidare mellanmeningar eller andra fraser. Det vore ju ett sätt att förenkla frågan och bevisa sin utsago om förtroende för sjöministern. Jag är för öfrigt förvissad om att icke något ramfartyg blir bestämdt förrän Riksdagen ännu en gång kommit i tillfälle behandla de frågor som tillhöra femte hufvudtiteln.

Jag anhåller om proposition på bifall till Herr Nordenfelts reservation.

Herr Berg, Johan Theodor: Jag vill såsom ingress för mitt anförande nämna, att jag finner det sorgligt, att det skall behövas så stora anslag för försvaret, och tillåter mig att i herrarnes minne återkalla ett yttrande, som jag för fem år sedan fälde, då frågan om landförsvarets ordnande efter den plan då varande krigsministern uppgjort, var föremål för Riksdagens behandling. Jag biträdde hans förslag, som jag fann i hög grad förtjenstfullt, men jag tillade, att det var med vemod som jag gaf mitt bifall dertill, emedan det vore bedröfligt att så betunga landet med anslag. Om det ock icke är med samma vemod, som jag nu ber att få yttra mig till förmån för det förslag, som blifvit af Kongl. Maj:t framlagdt för stärkande af vårt sjöförsvaret, så ber jag herrarne vara försäkrade om, att det icke är med synnerlig glädje jag gör det. Men jag finner min pligt mana mig att rösta för en utgift, som jag anser vara för vårt land nödvändig och som jag tror i många afseenden skall bespara oss ännu större utgifter. Jag beklagar att jag icke eger sakkämedom. Jag beklagar äfven, att jag icke har den förmåga, hvarken att tala eller att studera, som min ärade vän på göteborgsbanken. Jag har därför icke varit i tillfälle att studera de källor, som han meddelade, men dessa källor, som visserligen röra ganska intressanta förhållanden, styrka egentligen endast det, som hans eget sunda förstånd gör tydligt. Det sunda förståndet säger, att visserligen kunna större fartyg hafva svårt att använda den kraft, som produkten af hastighet och massa skulle gifva i strid mot ett lika utrustadt fartyg. Men så vidt jag förstår chefens för Sjöförvarsdepartementet memorial, är det icke meningen att ifrågavarande fartyg skulle användas i öppen strid mot andra lika stora fartyg på öppna sjön, utan hufvudsakliga ändamålet torde vara att söka skada en transportflotta, och jag vågar tro, att en sådan flotta

har svårt att göra de vändningar, som ett ensamt fartyg kan göra i strid mot ett annat, men äfven om det vore i tillfälle att göra en sådan vändning, tror jag, att ett hårdt lastadt transportfartyg skulle med lätthet förstöras af ett sådant förkrossande ramfartyg, som nu är i fråga.

Min ärade vän på göteborgsbanken har till bemötande af det yttrande, som blifvit af en med mig lika tänkande faldt, nemligen att man icke bör till svar på den plan, som blifvit af regeringen framställd, lemna ett nära på nekande svar, yttrat att Riksdagen har väl icke tänkt afhända sig sin rätt att pröfva denna plan. Jag tror att hvarken denne man eller någon annan af oss velat förneka Riksdagen rättighet att pröfva frågor, som äro framställda af regeringen. Men hvad jag tror att regeringen har rätt att fordra är, att denna pröfning skulle vara grundad på verkliga skäl, och hvilka äro här de skäl som Stats-Utskottet uppställt efter den pröfning, det egnat åt Kongl. Maj:ts förslag. Här är redan framhållet, att Stats-Utskottet med tacksamhet mottagit chefens för Sjöförsvarsdepartementet förslag, hvilket Stats-Utskottet säger medföra en synnerlig fördel, men det oaktadt säger Utskottet nej till hans önskan af det skäl, att vi skola vänta till dess vi få ett ordnadt landtförsvar. Här har redan af flere talare blifvit yttradt, att vi icke skulle behöfva vänta, och lika med dem tror jag, att Utskottet redan nu kunnat erhålla kännedom om hurudan plan regeringen önskar. Andra åter hafva sagt att vi få troligen vänta länge, innan Stats-Utskottets majoritet och möjligen majoriteten inom Riksdagen förenar sig om antagandet af en viss försvarsplan. Jag ber nu få förnya ett yttrande, som jag många gånger fält, att jag icke gifvit och troligen aldrig kommer att gifva min röst för ett härordningsförslag, sådant som det Kongl. Maj:t senast framställt. Jag vill ej göra det, icke blott för de stora uppoffringar, som sammanhänga dermed, och icke blott derföre, att det synes vara förenadt med en kostnad af omkring 10,000,000 kronor om året; utan äfven derför att jag vågar tro, att, om vi icke hafva något sjöförsvar, på hvilket vi kunna lita och grunda förhoppning att dermed kunna afvärja större landstigningar, så skall äfven ett ännu starkare försvar till lands, än det af Kongl. Maj:t föreslagna, vara af ringa värde. Deremot vågar jag tro att, om vi hafva ett sådant sjöförsvar, att en fiende icke utan öfverlägsen styrka skall kunna landstiga på våra kuster, skola vi icke vara i behof af ett så starkt landtförsvar som Kongl. Maj:t föreslagit.

Jag har med verkligt stor glädje emottagit den upplysning, som innefattas i Kongl. Maj:ts förslag. Det anslår mig, som redan ifrån yngre år lärt mig att en god kraft erhålles genom sammanbindande af hastighet och styrka, hvarför jag anser att det föreslagna sättet att tillvägagå äfven är godt och praktiskt. Herr Sjöministern har behagat upplysa, att, om man bygger fyra stycken smärre krigsfartyg, som kosta lika mycket som ett af

*Anslog till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

de nu ifrågasatta större fartygen, så nödvändiggör dessa fartyg anskaffandet af en dubbelt så stor besättning, än som erfordras för det större fartyget. Det måtte äfven, om vi bortse från folket, häri ligga en ganska stor besparing af materiel, hvarför man af ren hushållningsprincip borde företrädesvis antaga ett sådant fartyg, med hvilket man kan uträtta detsamma med blott hälften så mycket manskap. Jag har varit militär och har i studiet af historien och krigsvetenskaperna lärt och fått hos mig inplantadt, att en armé icke skall spara, när det är fråga om att ernå ett nyttigt och stort ändamål. Jag vågar hoppas, att åtminstone största delen af våra militärer, så till lands som till sjös, utan tvekan skola uppoffra sitt lif för ett nyttigt och stort ändamål, men å andra sidan anser jag det vara en pligt så väl för oss som för en befälhafvare att så mycket som möjligt spara på folkets lif och krafter, i synnerhet när man kan vinna detta med endast hälften så mycket medel. Jag tror således att det är ett kristligt handlingssätt att hushålla med menniskolif och antaga det system, hvarigenom man med blott hälften så mycket manskap kan ernå samma resultat.

Af de grunder jag nu anfört synes det att jag önskar bifall till Kongl. Maj:ts förslag, men jag får bekänna, att vida viktigare än att bestämdt fasthålla vid den summa, Kongl. Maj:t föreslagit, anser jag vara dels att de af Utskottet använda motiv underkännas, dels att den ifrågavarande slutpunkten icke antages så stilsrad, som den nu är, icke allenast i fråga om de der förekommande skriffer, hvilka jag förmodar Utskottets ledamöter vidkännas, utan äfven med afseende på sjelfva slutvilkoret, som helt och hållet utestänger möjligheten för sjöministern att använda eller försöka den fartygscert, han föreslagit. Jag anser detta vara af allra största vikt och vill således, derest pluralitet för Kongl. Maj:ts förslag icke skulle vinnas, understödja det af *Herr Nordenfelt*, ja till och med det af Friherre Skogman väckta förslag.

Herr vice Talmannen: Då jag har förtroendet att vara ledamot af Stats-Utskottet och antecknat mig såsom reservant mot Utskottets beslut i denna punkt, har jag ansett mig pligtig att lemna en förklaring öfver denna min åtgärd.

Jag har till följd af de omständigheter, som betingat hela min uppfostran — emedan jag är uppfostrad i en sjömansfamilj och utgått från en sjömanslägt, ehuru jag öfvergifvit sjön och stannat på landbacken — följt med de strider, som varat i snart 50 år, om stora och lilla flottan, äfvensom alla de förändringar vårt sjöförsvar dervid undergått. Jag har gjort det med det lifligaste intresse och ehuru jag icke kan skryta med någon fackkunskap, har jag sökt att genomtränga hit hörande frågor så mycket som för en icke-fackman varit möjligt.

Vi, som under en längre tid följt med riksdagsförhandlingarne veta, huru denna strid mellan stora och lilla flottan länge fort

gått och att de stora omstörtningarna genom ångans användande såsom drifkraft hade till följd en söndring af vapnet i två delar. Under sådana förhållanden var det gifvet, att skärgårdsförsvaret skulle komma att intaga den första platsen; och då jag säger skärgårdsförsvaret tager jag det i den inskränkta mening af försvar inom de inre skären. Vi hafva under en annan tid hört att sjöförsvarets rol vore att inskränka anfallspunkterna. Man ville då naturligtvis genom sjövapnet åstadkomma ett säkert försvar af vissa positioner. Denna rol var icke obetydlig, men om den var tillräcklig blir en annan fråga. Vi hafva emellertid sett, att detta sätt att dela ett vapen, som våra krafter icke medgäfvor att i dess båda delar göra tillräckligt starkt, i längden icke kunde motstå påtryckningen af den önskan att alla krafter skulle samverka och förenas till ett gemensamt flytande försvar och detta var hufvudsakliga orsaken hvarföre de båda delarna af sjöförsvaret sammanfördes till en.

Då denna fråga fått en lycklig och, som jag hoppas, slutlig lösning, kunde det icke vara annat än glädjande att se ett förslag framläggas, hvarigenom man fick förhoppning att utan någon nämnvärd tillökning i den budget, som hittills varit till sjöförsvaret anslagen, få ett försvar som kunde fylla behovet något så när och som kunde göra det möjligt att alla krafter samverkade icke allenast till ett positionsförsvar, utan till ett försvar för våra kuster. Många tycka väl, att detta icke är ett tillräckligt försvar för våra kuster, men det kan dock sägas vara temligen betryggande, om det också icke utesluter möjligheten af att våra kuster icke fullkomligt kunna skyddas. Det skulle vara för mig särdeles glädjande, om jag kunde på något sätt med min röst bidra till att genomdrifva denna plan. Inom Utskottet har den, såsom af betänkandet synes, icke, åtminstone i sin helhet, blifvit gillad. Vi hafva sett af den motivering, som här blifvit framlagd, äfvensom af det beslut, som Utskottet i 26:te punkten tillstyrkt, att Utskottet förordat ett uppskof. Om så endast vore, skulle det likväl vara ett tillräckligt skäl för mig att icke biträda Utskottets förslag, ty jag tror, att vi icke hafva tid till uppskof. Denna plan, om den skall fullföljas och medel dertill oafbrutet tillhandahållas, fordrar 12 år för att genomföras, och, mine Herrar! vi hafva icke dessa tolf år i vår hand, vi hafva endast stunden. Men jag tror dess värre att det i Utskottets motivering, som otvifvelaktigt är en förmedling emellan stridiga åsigtter, ligger någonting mera; ty det innehåller åtminstone för tillfället ett fördömande, enär det tydligt och klart säges, att Utskottet endast kunde gilla redan godkända fartygscerter.

Jag vill visserligen icke förneka eller förringa värdet af de förklaringar, som här blifvit lemnade och jag vill icke förringa styrkan af deras mening, hvilka underskrifvit motiven och nu säga att saken allenast är uppskjuten, men ansvaret för ett sådant uppskof vill jag icke taga på mig.

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

Öfvergå vi nu till sjelfva anslagsfrågan, så torde också följden af mitt föregående resonnement vara att jag gifver min röst till förmån för den af Kongl. Maj:t begärda summan; och detta af det skäl att budgeten utvisar att vi hafva råd dertill, i år. Vi hafva så mycket mera råd dertill, som på åtskilliga hufvudtitlar icke obetydliga afprutningar blifvit gjorda på de af Kongl. Maj:t äskade anslag, och det är således icke brist på medel, som kan hindra oss att bevilja hvad af Kongl. Maj:t här blifvit begärdt.

Jag hade icke tänkt att framställa något yrkande, utan blott haft för afsigt att i korthet angifva skälen till min reservation, men då af andra talare blifvit yrkadt bifall utan några inskränkande anmärkningar till den begärda summan 2,400,000 kronor kan jag icke, med den äsigt jag hyser, underlåta att ansluta mig till detta yrkande.

Grefve Posse, Gustaf: Under förmiddagens diskussion yttrade en talare på södermanlandsbänken, att denna fråga vore den viktigaste vid denna riksdag och en bland de viktigaste, som förekommit här i landet. Jag är fullkomligt öfverens med honom deri, men då han ur denna omständighet härledde sitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition, så kommer jag att just på grund deraf yrka bifall till Utskottets betänkande. Jag har för sed, att, då jag skall fatta beslut i viktiga och stora frågor, vill jag icke göra något hastverk utan se mig väl före, innan beslutet fattas. Det förslag, som nu föreligger från Utskottet, innehåller, enligt min tanke, icke något annat, än att Riksdagen skall begära *betänketid*, innan den yttrar sig om den viktigaste delen af Kongl. Maj:ts proposition. Ty granskar man Kongl. Maj:ts proposition och med densamma jemför Utskottets svar deraf, så, utan att gifva sig in i några klyftiga deduktioner eller härklyfverier, lærer hufvudmeningen vara den att, då Kongl. Maj:t framlagt ett förslag på sammanlagdt 42,000,000 kronor, hvarutaf 24,000,000 till fartyg af större cert och 18,000,000 till mindre sådana, så har Utskottet svarat: vi lemna i år 1,700,000 för att börja de mindre certerna, men i afseende å de större vilja vi hafva *betänketid*. Något annat har Utskottet icke sagt och något annat innefattas icke i Utskottets betänkande och på denna grund yrkar jag bifall till densamma.

Om, såsom det synes, det finnes utsigt för att Kongl. Maj:ts proposition skulle gå igenom i denna Kammare, så kan man naturligtvis icke af Regeringen begära, att den skulle sjelfmant sluta sig till Utskottets förslag. För Regeringen bifall till sitt eget förslag, så ser den naturligtvis detta heldre, men jag hyser det förtroende till den sansade och lugna Regering, under hvars hägn vi hafva lyckan att lefva, att, om det skulle blifva Utskottets förslag, som vunne Riksdagens bifall, Regeringen skall dermed låta sig nöja; ty Riksdagen hade då icke afslagit den Kongl. propositionen, utan bifallit den ena delen och begärt uppskof i

den andra. Jag är också nästan öfvertygad om att ett sådant beslut icke skulle väcka något misshag hos Regeringen.

Jag vänder mig således icke till Regeringen, utan till de Herrar, som vilja vara mera regeringsvänliga än Regeringen själf, och frågar dem, huruvida de verkligen, efter de så ofta tala om *ansvar*, äro betänkta på det ansvar, som skulle drabba dem, om de genomdrifva bifall till Kongl. Maj:ts proposition och derigenom bringa frågan till sin spets. Någon har sagt, att en tillkonstlad seger genom öfverraskning, som sker emot den allmänna opinionen, är värre än ett nederlag. Men om Herrarne lyckas att, innan frågan är mogen, genomföra Kongl. Maj:ts förslag, utan att frågan blifvit bearbetad och utan att den hunnit, så att säga, gå in i nationen, så frågar jag, huruvida icke Herrarna då åsamkat sig ett drygt ansvar, om följden skulle blifva en reaktion, som ledde till motsatsen. Det skulle ju icke vara omöjligt att sådant skulle inträffa redan vid denna riksdag i den slutliga voteringen. Jag vill i denna väg ej yttra det ena eller det andra, utan jag yrkar endast bifall till Utskottets förslag oförändradt, på den grund att Utskottet bifallit den ena frågan och ställt den andra på uppskof.

Grefve af Ugglas: Innan jag går att framställa de skäl, hvilka förmatt mig att i allo, — jag säger med afsigt *i allo* för att betona att min åsigt icke är föranledd af någon sådan kompromiss, hvarom man här talat — biträda Utskottets förslag, skulle jag önska att få i minnet återkalla, hurusom jag vid förra Riksdagen såväl i en afgifven reservation som i ett yttrande uti denna Kammare förklarar mig uppfatta vigten af ramfartyg. Jag kan icke hafva haft något skäl att i denna del ändra mening, helst den cert af ramfartyg, Kongl. Maj:t nu föreslagit, borttager de enda anmärkningar jag vid förra riksdagen tillät mig att uttala, nemligen att den cert, som då föreslogs, möjligen i afseende å pansarets styrka och jemväl i hastighet icke skulle kunna motsvara de anspråk man på sådana fartyg borde ställa. Med en sådan uppfattning, och då jag i sak gillar hvad Departementschefen i sin plan framlagt, synes det som om jag bort ansluta mig till Kongl. Maj:ts förslag, men om jag efter noggrann pröfning icke gjort det, så är skälet dertill att det icke är nog att gilla själfva saken, utan det skall derjemte vara klart, att det finnes medel att genomföra det samma. Vi veta alla att ganska betydliga utgifter förestå i och för omordnandet af vårt landtförsvär. Vi känna ännu icke den finansplan, som från Kongl. Maj:t är att förvänta i afseende å fyllandet af de utgifter, som för denna omorganisation behöfvas, men om denna plan i ett och annat icke befunnnes tillfredsställande eller om representationen skulle finna att för uppnående af nyssnämnda mål offer skulle kräfvas, som ansåges för dryga att bära, och man måste inskränka sig, så får jag säga, att ehuru jag fullkomligt uppfattar den rol, vårt sjöförsvär skall utföra, jag likväl

Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Förts.)*

måste ställa frågan om landtförsvarets ordnande högre än frågan om byggande af krigsfartyg. Om i stället för dessa tolf millioner, man skulle nödgas inskränka sig till tre eller två och en half millioner, så måste planen ändras. Man har sagt att vi icke hafva i närvarande stund att ingå i någon pröfning af denna plan. Jag har hört detta och jag har betänkt det, men jag kan icke fatta det; och skälet därför återfinnes i tabellen 4 uti bilagan N:o 4, A till Kongl. Maj:ts nådiga proposition. Se vi i denna tabell efter, huru mycket skulle för anskaffande af fartyg enligt denna plan krävas, så visar det sig att för år 1877 i och för ett fartyg, som detta år skulle lemnas, erfordras 2,465,000 kronor. Men för följande år, under hvilket ett af de nya ramfartygen skulle vara färdigt, erfordras 5,900,000 kronor. Fortgår jag så hela vägen, finner jag samma förhållande: t. ex. för år 1879, 1,730,000 kronor och för år 1880, 4,650,000 kronor, och så undan för undan; dubbla beloppet det ena året mot det andra. Orsaken dertill är att dessa fartyg icke kunna med ett års tillgångar och under ett år byggas. Om nu Riksdagen skulle utan att uttala sig om planen helt enkelt godkänna Kongl. Maj:ts förslag och sålunda gifva Kongl. Maj:t rätt att påbörja anordnandet af denna plan och redan i slutet af detta år göra beställning af detta ramfartyg, som kräfver en tid af tjugo månader för att blifva färdigt och som år 1878 skulle vara levererad, så ikläder sig Riksdagen ovilkorligen en förpligtelse att under år 1878 tillhandahålla de medel, som nämnda år vore behöfliga för det då färdiga ramfartyget. Jag vill icke säga att det belopp, som under år 1878 skulle behöfva utgå, skulle utgöra 5,900,000 kronor, ty jag finner, att Kongl. Maj:t öckt att jemnare fördela beloppen, så att under somliga år skulle begäras mera, för att hafva en behållning att användas under ett följande år, men detta ändrar icke något i afseende på Riksdagens förpligtelse att, sedan den godkänt hvad Kongl. Maj:t föreslagit, ovilkorligen tillhandahålla de medel, som för genomförande af planen erfordras. Har icke Chefen för Sjöförsvars-departementet eller har icke Kongl. Maj:t den öfvertygelsen att Riksdagen känner och erkänner denna förbindelse, så kan icke planen genomföras och Chefen för Sjöförsvars-departementet är då förhindrad att fortgå med fartygs byggande annat än i den mån sådant kan göras med för handen varande medel. Jag frågar Eder, mina Herrar, som yrken bifall till Kongl. Maj:ts förslag: ären I färdiga att underskrifva denna förbindelse? eller hvad som är mera: ären I öfvertygade att Riksdagen känner och erkänner densamma? Min öfvertygelse är fullkomligt motsatt: den är att i detta hänseende minst sagdt en tvekan förefinnes, som icke kan upphävas förr än Riksdagen ser någon möjlighet att under en följd af år bevilja de belopp, som för genomförandet af denna plan erfordras; och under sådana förhållanden har jag icke för min del velat bidraga till att vilseleda Kongl. Maj:t till att påbörja en plan, som sannolikt icke skulle kunna genomföras.

Hvad sjelfva summan beträffar, så medgifver jag hvad som här på förmiddagen blifvit yttradt af en talare och äfven under eftermiddagens diskussion blifvit sagdt att statsverkets ställning nu är sådan att det anslag, som här blifvit begärdt för 1877 till fartygsbyggnader mycket väl kunde beviljas. Men skälet hvarför jag ansett, att Riksdagen borde stanna vid en siffra af 1,700,000 kronor är, att då, på de skäl jag nyss nämnde, Riksdagen, efter min öfvertygelse, nu bör önska ett uppskof med byggande af den fartygs-cert, som för år 1877 skulle ensam kräfva en kostnad af 2,400,000 kronor, så är det gifvet att i sådant fall den summa, som erfordras, icke behöfver vara så stor som den af Kongl. Maj:t begärda. Mitt hufvudskäl har likväl varit, att, då Stats-Utskottet yttrat, att det ansåge sig icke kunna tillstyrka Kongl. Maj:ts förslag för än man kunde se, huruvida tillräckliga medel dertill finnes och att man derföre för närvarande borde förblifva in statu quo, så borde, enligt min uppfattning, detta äfven uttryckas i den summa, som lemnades till Kongl. Maj:ts disposition; och jag har så mycket mera ansett mig kunna stanna vid detta belopp, som, då jag granskar de summor, som varit förut till byggande af krigsfartyg gifna, jag finner, att detta belopp likväl är det största, som blifvit för sådant ändamål lemnadt till Kongl. Maj:t. Jag har här en förteckning som upptager alla de anslag, som från år 1867 till 1876 blifvit lemnade till byggande af krigsfartyg. Dessa belopp utgöra tillhopa 6,858,804 kronor eller i medeltal för år 685,880 kronor; och lägger jag dertill hvad som användts till dylika byggnader af kvarvarande behållningar och diverse tillgångar samt hvad som influtit för fartyg, som blifvit slojade, kommer jag till ett medelbelopp af 887,666 för år. Under sådana förhållanden och då fråga icke nu, efter min uppfattning, bör vara att bygga några fartyg af den dyrare certen, har jag trott att ett belopp, som är dubbelt så stort som det hvilket i medeltal förut utgått, skulle vara tillräckligt.

En talare har här fält ett yttrande, mot hvilket jag måste protestera. Han yttrade att Utskottet sagt ett och menat ett annat. Det finnes, enligt min uppfattning, icke någon motsägelse i hvad Utskottet skrifvit, lika litet som det finnes någon motsägelse emellan de i denna punkt använda uttryck och hvad Utskottet sagt i 26 punkten; ty sedan Utskottet uttalat sitt gillande af att den nu framlagda planen afser kustförsvaret, säger Utskottet: »Innan Riksdagen fattar något bestämdt beslut, som kunde för en längre framtid nödvändiggöra ökade anslag under denna hufvudtitel, är det enligt Utskottets mening af nöden, att Riksdagen först erhåller kännedom om ej endast det fullständiga förslag till landförsvarets ordnande, som snart torde vara att förvänta, för att, med ledning deraf, kunna rätt bedöma hvilken ställning sjöförsvaret må böra i vårt försvarsväsende intaga, än äfven den nu pågående utredningen i afseende å landets förmåga att bära de ökade bördor, hvilka omkostnaderna för ett betryggande försvar

Anslag till byggande af krigsfartyg.
(Forts.)

Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

må föranleda. Intill dess den fullständiga utredningen i dessa hänseenden hunnit åstadkommas, synes Riksdagens pröfning af de sjöförsvaret rörande ärenden ej böra utsträckas utöfver den föreliggande statsregleringen och således icke afse annat än att jemte vidtagande af de åtgärder, som kunna finnas lämpliga på det den nuvarande personalen må hållas i den tjenstduglighet, hvarpå vapnets styrka i så väsentlig grad beror, till Kongl. Maj:ts disposition för byggande af krigsfartyg anvisa medel till belopp, som, utan att egna sig för påbörjande af större och dyrbarare fartygscerter, kunna vara tillräckliga för fortsatt anskaffning af sådan sjökrigsmateriel, hvars behöflighet och lämplighet för vårt land redan vunnit erkännande.» Kan någon, som utan förutfattad motvilja mot Utskottets behandling läser detta yttrande, deri finna annat än ett uppskof med beslutet, icke ett underkännande af sjelfva planen.

Ännu mindre anser jag att Herr Nordenfelt haft rätt att säga i sin reservation att, om Utskottets förslag antoges, man skulle inskränka Kongl. Maj:ts rätt att begagna ifrågavarande anslag endast till sjökrigsmateriel af här förut använda slag, samt att denna materiel i allmänhet redan torde vara *föråldrad* och hafva alltför ringa hastighet. Jag får i detta fall påpeka, att i den uppsats beträffande de fartyg som skulle anskaffas enligt Kongl. Maj:ts förslag, skulle till pansrade och opansrade kanonbåtar samt minfartyg användas 15,000,000 kronor. Den af Herr Nordenfelt gjorda anmärkning anser jag således vara obefogad.

Om nu, såsom många talare yrkat, man skulle »sans phrases» godkänna Kongl. Maj:ts proposition, skulle ovilkorligen deraf uppstå möjligheten till en sådan tolkning att dessa ramfartyg skulle sättas i verket; och jag påminner Eder, mine Herrar, om hvad en tve tydighet i detta hänseende vid förra Riksdagen verkade. Jag tror att det är alldeles nödvändigt, att Riksdagen fullt och klart uttalar hvad den i detta afseende menar, och min på fulla skäl grundade öfvertygelse är att, derest Första Kammaren skulle frångå ett sådant uttalande, som Utskottet här föreslagit, blifver följden den, att Andra Kammaren, vare sig genom siffror eller genom bestämda ord, kommer att uttala ett ogillande af sjelfva planen.

Detta har jag velat mera än något annat förebygga, och jag ber Eder, mine Herrar, att väl betänka denna eventualitet. Jag får för min del anhålla om obetingadt bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Herr Statsrådet Friherre von Otter: Med anledning såväl af den siste ärade talarens anförande, som äfven till följd af ett meddelande, hvilket blifvit mig lemnadt af en ledamot utaf denna Kammare, som på förmiddagen under min frånvaro hade ordet, dervid han skulle till mig framställt en förfrågan, huruvida min afsigt vore att, derest Riksdagen beviljade hvad Kongl. Maj:t i detta fall begärt, tillstyrka Kongl. Maj:t att påbörja byggandet af ett ramfartyg, ber jag att få hänvisa till den plan, som åter-

finnes i mitt underdåniga memorial, sidan 33, med förklaring att denna plan är så uppgjord, att *intet fartyg beräknats skola beställas förr än de penningar, hvilka erfordras för fartygets byggande, finnas till fulla beloppet till Kongl. Maj:ts disposition.* Såsom bevis härför vill jag följa planen till och med år 1878. Under år 1877 skulle en pansarbåt tillkomma; till denna båt finnas redan för närvarande disponibla medel af förra årets anslag. Under samma år skulle dessutom tillkomma ett minfartyg, hvilket är bestådt och skall afvenledes batalas med det anslag, som förra året lemnades. Vidare skulle tillkomma tre opansrade båtar, hvilka äro anbefalda att byggas med anslag, som redan äro beviljade; och slutligen en minförsvarslinie vid Karlskrona, afsedd att fullbordas med medel, som förra året af Riksdagen beviljades. Således skola icke till betalning af den materiel, hvilken i planen finnes upptagen att tillkomma år 1877, användas några af de medel, som Riksdagen innevarande år kan komma att bevilja. Vi komma nu till år 1878. Under detta år äro afsedda att byggas ett ramfartyg, beräknadt till 4,000,000, en pansarbåt till 350,000 och en opansrad kanonbåt till 400,000, eller tillsammanlagdt 4,750,000 kronor, samt ytterligare ett öfningsfartyg, korvetten "Saga", till hvilket senare medel anvisades redan för tre år sedan, och sålunda finnas disponibla. För fullbordande af de fartyg, hvilka enligt planen skulle vara färdiga innan 1878 års slut, skulle således erfordras förutom de i år begärda 2,400,000 kronor, ett anslag af nästa års Riksdag å minst 2,350,000 kronor; något ramfartyg kan således under inga förhållanden beställas förr än nästa år.

Anslag till byggande af krigsfartyg.
(Forts.)

Herr von Möller: Jag ber att såsom tillägg till hvad i förmiddags yttrades af representanten från Bohuslän, få anföra att Danmark eger två pansarfregatter och fem flytande batterier med tillsammans 63 kanoner, deri likväl inbegripet det flytande batteriet "Helgoland", som är under byggnad och skall erhålla tio kanoner och 3,600 hästkrafter. Hos oss har sedan år 1867 beviljats 6,800,000 kronor till svenska flottans förökande, hvar emot danska riksdagen i fjol anslag 5,000,000 till förenämnda "Helgoland". Vid den riksdag, som derstädes nyligen blifvit afslutad, framställde regeringen en begäran om 11,000,000 kronor till flottans förökande. Danska riksdagen, såväl Folketinget som Landstinget, beviljade till detta ändamål circa 12,000,000, ehuru, såsom jag bör tillägga, Folketinget fäste det vilkor för utbetalande af detta anslag, att detsamma skulle utgå genom en inkomstskatt, men då tvist i afseende på sättet för dess utgående uppstod, blef det i sjelfva verket icke beviljadt. Vi se likväl, att Danmark i fjol och under denna riksdag varit beredvilligt att anslå till och med 17 millioner till sin flotta.

Ordföranden i Stats-Utskottet yttrade, att det anslag till flottan af 1,700,000 kronor, som i fjol ställdes till Kongl. Maj:ts

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

disposition, och det lika stora belopp, som af Stats-Utskottet under vissa vilkor nu är tillstyrkt, skulle vittna om ett stort förtroende för den nuvarande sjöministern; men han tillade äfven, att, om Kammaren icke i allo — hvarmed han således äfven afsåg sjelfva ordalydelsen i klämman — godkände Utskottets förslag, detta skulle kunna medföra, att Riksdagen beviljade ett vida mindre anslag. Om så sker, är åtminstone detta, enligt min uppfattning, icke något förtroendevotum. Sjöministern har yttrat, att då han, med full öfvertygelse om dess lämplighet, framlagt sjöförsvarsplanen, ville han äfven bära ansvaret för densamma, och detta är för mig tillfyllestgörande. Jag vill icke inlåta mig på bedömandet, af hvilka slags fartyg äro för oss de mest tjenliga, ty det förstår jag icke, men vi hafva sett, huru i vårt grannland Riksdagen icke dragit i betänkande att bygga fartyg, som kostat 5 millioner och varit enig med regeringen om beviljande af dessa medel, ehuru dessa, på sätt jag omnämnde, icke kunde till sitt fulla belopp erhållas. Det torde således vara skäl, att äfven vi börja tänka på byggandet af större fartyg till försvar för våra öppna kuster, ty icke alla provinser, som gränsa till hafvet, hafva sina kuster skyddade af en skärgård utan äro, såsom t. ex. Skåne, företrädesvis utsatta för ett anfall från sjösidan, hvarför de ega behof af ett kraftigt sjöförsvär. Men huru dermed än må vara och äfven om, såsom en talare på Vester-götlandsbanken yttrade, en reaktion i allmänna omdömet skulle uppstå, om Första Kammaren nu beviljade hvad Kongl. Maj:t föreslagit; så fruktar jag dock icke att med min röst hafva bidragit dertill, ty kan sådan omkastning i tänkesätten hos svenska nationen uppkomma blott därför, att denna Kammare, för vårt sjöförsvär, dertill beviljat 2,400,000 kronor, så hafva dessa tänkesätt icke varit grundade i fosterlandskänslan.

Då jag icke vill bära något ansvar för att med min röst hafva bidragit dertill, att frågan om anskaffande af ett någorlunda hjälpligt sjöförsvär blifvit uppskjuten, så vågar jag, äfven om jag skulle komma att räknas till dem, som sistnämnde talare behagat kalla "mera regeringsvänliga än regeringen sjelf", förena mig med dem, som yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Hamilton: Det skulle vara orätt, om icke hvar och en med uppmärksamhet följde de yttranden, som vid detta tillfälle här afgifvas, åtminstone af dem, med hvilka man är af olika mening. Jag har försökt att göra det, och ber att få under en kort stund upptaga Kammarens tid med några anmärkningar mot hvad som blifvit yttradt till försvar för Utskottets förslag, hvarvid jag naturligtvis bör antaga, att detta måste vara det väsendtligaste, som till försvar för samma förslag skulle kunna anföras.

Stats-Utskottets ordförande började sitt försvar för Utskottets förslag med det yttrande, att man behöfver betänketid. Hvilka äro då de, som skulle egna tiden intill nästa riksdag till tankar

på sjöförsvaret, och hvarpå skulle de i sjelfva verket betänka sig? För min del tror jag, att Hertalet af oss, om vi få lefva, icke kommer åter till nästa riksdag med större insigter rörande sjöförsvaret än den vi nu ega. Visserligen har jag hört en talare, Grefve Posse, säga att han ville tänka, och detta kan jag naturligtvis icke bestrida. Det är blott om frukten af dessa tankar, så vidt de komma att vända sig omkring flottan, som jag hyser några tvifvel. Hvad åter angår behöfvet af betänketid, kan detta icke röra beskaffenheten af de lämpligaste örlogsfartyg, emedan vi alldeles icke behöfva, och efter min mening icke heller böra yttra oss deröfver, utan lägga ansvaret i detta hänseende på regeringen, hvars förslag dessutom lemnar all önskvärd tid att tänka äfven på detta ämne. Chefen för Sjöförsvars-departementet har nemligen nyss upprepat hvad man redan kunnat inhemta af statsrådsprotokollet, att de medel, som nu beviljas, icke äro afsedda att användas under nästkommande år, emedan medel redan äro beviljade till de fartyg, som då skola byggas. Hvad åter angår det belopp, som nu bör beviljas, har man ingen betänklighet att bevilja 1,700,000 kronor. Derpå behöfver man icke tänka, åtminstone icke till nästa riksdag. Det synes mig likväl att man behöfde tänka längre för att finna skäl till denna summa än till den af Kongl. Maj:t föreslagna, då medel finnas att tillgå och behöfvet af flottans förstärkande icke kan dragas i tvifvel.

Stats-Utskottets ordförande yttrade äfven, att det vore nödvändigt, att vi här fattade vårt beslut med en stor majoritet. Jag nekar icke att det under vissa omständigheter kunde vara väl om så skedde, men *nödvändigt* finner jag det icke. I alla händelser är det nödvändigare och bättre att man fattar ett klokt beslut med en liten majoritet, än ett oklokt med en stor. Det värsta, som i senare fallet kunde hända, vore om beslut fattades enhälligt.

Såsom ett skäl hvarföre nu icke mer än 1,700,000 kronor borde anslås till byggande af krigsfartyg har man anført, att detta vore det högsta belopp som under de senare åren blifvit beviljad för samma ändamål. Om emellertid behöfvet nu är större, och rikligare medel finnas att tillgå, kan jag icke i den omständigheten, att Kongl. Maj:t lämpat sina föregående förslag efter tillgångarne, finna något skäl att vägra hvad nu blifvit äskadt.

Det hufvudsakliga skäl, som af Utskottet blifvit anfördt för dess förslag, och hvilket äfven här blifvit upprepat och försvardt, är, att man borde för sjöförsvarets ordnande afvakta förslaget till arméns organisation, emedan det innan något beslut fattades vore nödigt att erfara de samfälda kostnader, som för ordnandet af försvaret i dess helhet blefve erforderliga. Men, mine herrar, i hvilken ställning skulle vi nu hafva befunnit oss, om man under loppet af de sista nio åren förfarit på detta sätt i fråga om alla de anslag till försvaret, som af Kongl. Maj:t blifvit begärda. Då Konungen begärt och Riksdagen beviljat millioner till anskaf-

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts).*

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

fande af infanteri-gevär, skulle man i öfverensstämmelse med Utskottets nu uttalade åsigt rätteligen hafva svarat, att vi ej kunde bevilja det äskade anslaget, emedan vi, i afvaktan på ett förslag, öfver hela kostnaden för försvarets ordnande, ej med säkerhet kunde veta, om landet förmår att underhålla en armé, och skulle vi ej få någon sådan, behöfvas inga gevär. Likaså skulle man hafva svarat, då anslag blifvit begärda till fästningsbyggnader, ty om landet i alla fall ej kunde försvara sig, behöfde man ju inga fästningar. Då man så gått till väga i afseende på alla anslag till försvaret, hade vi nu icke blott nu varit försvarslösa, men de summor, som en gång skulle visat sig nödiga för att återtaga det försummade, hade varit så ofantliga, att hvar och en skulle häpnat och dragit i tvivel möjligheten att åstadkomma ett försvar, som han dock af skäl och hjerta önskade. Derhän skulle vi följdriktigt komma genom att beträda den väg, Utskottet använt oss. Vilja vi åstadkomma ett försvar, måste vi arbeta derpå oafbrutet i mån af våra tillgångar, och något skäl att uppskjuta sjöförsvarets ordnande till dess arméen erhållit en förändrad organisation, kan således icke finnas för den, som icke anser att ett ordnad landförsvar skulle för ett land med Sveriges läge göra en flotta obehöflig.

En talare har sökt anslå en ömtålig sträng hos oss, då han sagt sig vilja mot Kongl. Maj:ts proposition anlita endast sunda förnuftet, hvilket vi naturligtvis icke gerna afsäga oss och för hvars yttringar vi måste vara synnerligen känsliga. Jag kunde dock icke förmärka att han hemtade sina argument ur denna källa. Han tog dem alldeles oförtäckt ur en tidskrift, kanske äfven ur en tidning, och att der måhända fans något sundt förnuft vill jag icke bestrida, men vågar dock påstå, att åsikter alldeles motsatta de åberopade, finnas förfäktade i andra tidskrifter och tidningar, som för sig torde hafva lika goda skäl. Jag vill icke heller medgifva, att man blott med stöd af sitt sunda förnuft utan alla insigter i fartygsbyggnad, sjömanskap m. m. kan afgöra hvilken af dessa stridiga åsikter må vara den rätta. I allmänhet är jag rädd att jag förvillar både mig sjelf och andra genom att åberopa enstaka yttranden af fackmän, hvilka åtminstone i någon punkt kunna lida af en viss ensidighet. I förevarande fall synes man också kunna vara förvissad, att huru aktningvärd den af den värde talaren åberopade tidskriften än må vara och hvilken sakkunskap man än må tillerkänna dess författare, skulle England och alla de andra stora sjömakterna icke hafva byggt ramfartyg, om dessa vore så odugliga, som i nämnda tidskrift uppgifves. Här är ju dessutom redan ådagalagdt, att åtminstone en del af de anmärkningar, som blifvit gjorda mot dessa fartyg, sakna verklig grund.

Af allt det som emot Kongl. Maj:ts och till försvar för Utskottets förslag blifvit anfördt, har jag knappt funnit något origingare än det Grefve af Ugglas yttrat. Han sökte nemligen göra

troligt, att om 2,400,000 nu beviljades, hade man derigenom bundit Riksdagen vid en viss fartygscert. Denne ledamot af Kammaren har tillhört Stats-Utskottet under nog många år för att veta, att då Kongl. Maj:t äskar anslag till ett visst föremål, hvars kostnad är bestämd, begäres anslaget på en gång, men fördelas på flera eller färre år, om det icke kan under ett år användas. Då Kongl. Maj:t nu icke begärt mer än 2,400,000 kronor, kan afsigten således omöjligen vara att bygga ett fartyg som kostar 4 millioner, åtminstone icke att börja detta förr, än Riksdagen beviljat det återstående beloppet. Denna uppfattning öfverensstämmer äfven med hvad Departementschefen i dag här yttrat. Hvad Kongl. Maj:t af Riksdagen begärt är dessutom endast anslag, icke godkännande af den ena eller andra fartygscerten, och det måste således vara ett missförstånd om man påstår, att Riksdagen genom ett bifall till det förra bundit sig i afseende på konstruktionen af de fartyg, som dermed skola byggas, då Riksdagen i sitt beslut icke inlägger något yttrande i sistnämnda hänseende, hvilket icke heller blifvit af någon med mig liktänkande yrkadt.

Jag har för min del icke haft skäl att framställa någon anmärkning mot Kongl. Maj:ts proposition, emedan tillgång till de äskade medlen finnes, och jag icke tilltror mig att afgöra, huruvida det ena eller andra slaget af fartyg må vara att föredraga. I sistnämnda hänseende lägger jag ansvaret på Chefen för Sjöförsvars-departementet, som också i dag förklarar sig villig att åtaga sig detsamma. Endast den som öppet och bestämdt framträder med sin mening kan vinna förtroende, och då Chefen för Sjöförsvars-departementet gjort detta, vill jag icke utan skäl undandraga honom mitt.

Hvad anslagssumman angår, har en talare gått Kongl. Maj:ts proposition till mötes så till vida, att han ville bifalla densamma endast med en afprutning af 400,000 kronor. Han var likväl allt för rädd om sitt anseende, för att göra ett fruktlöst försök att bevisa, att man hellre borde gifva 2 millioner än 2,400,000. En sådan afprutning har utseende af att man ville säga, att vi nog hafva råd att gifva den ena summan så väl som den andra, men ändå icke böra skänka ett allt för blindt förtroende till den, som skall använda medlen, utan visa att vi äro herrar. Ja, visserligen äro vi herrar i anslagsfrågor, men just derföre är det skäl att vi begagna vår makt med klokhed och visa förtroende, der vi icke hafva anledning till motsatsen. Då jag vid detta tillfälle icke har någon sådan anledning, frångår jag icke här min på förmiddagen uttalade mening, utan vidhåller densamma, utan all fruktan för hvad som i Andra Kammaren må kunna beslutas. Huruvida Grefve af Ugglas har något uppdrag af Andra Kammaren att gifva oss tillkänna hvad som der kommer att ske, om vi här bifalla den nådiga propositionen, vet jag icke, men äfven om så

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

vore, kan min öfvertygelse icke deraf rubbas, och jag vidhåller derföre mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Många ledamöter yttrade härtill bifall.

Herr Mannerskantz: Man befinner sig i en ofördelaktig ställning, då man vill deltaga i öfverläggningen angående viktiga frågor i denna Kammare, särdeles när den förberedande behandlingen har försiggått i Stats-Utskottet, ty då är det vanligtvis uppgjort på förhand emellan de ledande männen inom Utskottet huru man skall fatta besluten inom Kammaren och huru den slutliga utgången inom hela representationen skall blifva. Jag anser likväl, att i en sådan fråga som denna det är hvars och ens pligt, som brukar deltaga i öfverläggningarna och särskildt i öfverläggningarna om vårt försvars ordnande, att huru liten betydelse de än kunna hafva, dock säga några ord, och det är på denna grund, som jag nu önskar uttala min mening i denna fråga.

Vid Riksdagens början, då den Kongl. propositionen remitterades, uttalade jag några betänkligheter mot det då skedda framläggandet från regeringens sida af den omfattande plan för sjöförsvarets ordnande, som departementschefens memorial innehåller. Jag yttrade nemligen, att det efter min uppfattning, både kunde leda och hade ledt till den förveckling af hela den stora frågan om ordnandet af vårt försvar att man kunde tänka sig, såsom allmänheten äfven redan mångenstädes hade uppfattat det, att man derigenom hade för afsigt att vilja sätta i en mera tillbakadragen ställning det, som dock alltid borde stå i främsta rummet, nemligen ordnandet af vårt landtförsvar. Ty då Chefen för Sjöförsvarsdepartementet i sin ställning såsom sjöman med ganska lätt förklarligt förtroende till sitt vapens kraft, hade framhållit den stora verkan till utestängande af fiendtliga anfall mot våra kuster som det af honom förordade sjöförsvarsystemet skulle kunna åstadkomma, så kunde man genom denna uppfattning af sjövapnets betydelse komma till den slutsatsen, att man under försöken att åstadkomma ett mycket starkt sjöförsvaret skulle kunna komma att försumma hvad som dock måste anses för hufvudsaken, såsom det enda möjliga medlet att försvara vårt land, nemligen att vi, när en fiende anfaller oss, skola vara beredda att genast möta honom med en tillräckligt manstark och väl öfvad här, hvilket endast kan ske genom en efter våra förhållanden lämpad utveckling på den allmänna värnpligtens grund af vår landthärs organisation. Derjemte har jag också ansett och yttrat, att det särskilda förslag till anskaffande af fartygsmateriel, som blifvit framställt, enligt min åsigt kunde gifva skäl till många och rättmätiga anmärkningar; och utom annat, som deremot kunde anmärkas har jag trott att det hade varit skäl att vänta, till dess vi under vår pågående industriela utveckling hunnit komma till starkare ekonomisk makt, innan vi försökt att skaffa oss så dyrbar

materiel, som nu blifvit ifrågastäld, och att det hade varit bättre, om vi hade inskränkt oss till att i främsta rummet skapa de sjöförsvarsmedel af mindre storlek och kostnad, som, då de användas emot en fiende, icke sätta allt på ett kort, utan fördela försvarskrafterna i flera mindre sådana med stark skjut- eller sprängkraft utrustade delar, hvilka visat sig kunna göra en förstörande verkan i alla fall, äfven då de sändts emot mycket större och starkare motståndare.

Jag säger, att jag har uttalat dessa betänkligheter vid riksdagens början, och jag vidhåller dem ännu, men dessa betänkligheter, äfven om de vore ännu starkare, måste vika för ett annat ännu viktigare skäl, som jag nu ber få framställa.

Hvarje enskild man, och ändå mera hvarje folk, har fått en viss kallelse att uppfylla, hvilken det är hans pligt att efter sina krafter försöka motsvara och sjelfständigt upprätthålla. Vårt folk har i det fallet fått en högre och vackrare kallelse än de flesta andra, på samma gång det fått af naturen så stora fördelar, att vi icke kunna vara nog tacksamma emot försynen, som gifvit oss dem. Utan att närmare utveckla detta som jag nu antyd, vill jag blott hänvisa på, att vi befinna oss med afseende på vårt försvar i mycket bättre ställning än de flesta andra folk, emedan vi nästan på alla sidor äro omgärdade af ett haf, som genom svårigheten att med stor styrka kunna öfverkomma det otvifvelaktigt måste hjälpa till att göra vårt försvar lättare än det annars skulle vara om det blott funnes en oskyddad landtgräns, som hvad stund som helst kunde öfverskridas. Men nu vill jag också säga det, att, jemte det att det ligger i hvart och ett folks pligt att söka motsvara sin bestämmelse och icke låta hindra sig deri, måste det, i samma mån det blifvit mera gynnadt, också känna sig vara mera skyldigt att icke försumma att använda alla skyddande medel, som finnas; ty om detta försummas skall, efter mitt förmenande, för folket så väl som för individen straffet förr eller senare komma i en eller annan form; och om vi, då vi nu blifvit gynnade med så stora fördelar, men med pligt att taga vara på den frihet och urgamla sjelfständighet som vi ega och af hvars okränkta bibehållande vår förmåga att uppfylla vår bestämmelse beror, försumma att rätt begagna dessa fördelar och gång efter annan underlåta att sjelfva göra någonting för att på tryggande sätt ordna vårt försvar, är min uppfattning den, att straffet därför ovilkorligen skall komma öfver oss, ju säkrare ju längre vår försummelse varar, och det är ur denna synpunkt, med afseende å det ständigt ökade ansvar, som vi derigenom ådraga oss, som jag anser, att vi någon gång böra besinna oss och icke än under en förvändning och än under en annan oupphörligt skjuta från oss tanken på att verkligen göra något för att trygga oss i vårt försvar. Det är ur den synpunkten, eller att man återigen satt i fråga ett uppskof med ett verksamt ordnande af vår viktigaste angelägenhet, som jag anser den föreliggande frågan böra bedömas.

*Anslag till
byggande af
krigsartyg.
(Forts.)*

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

Jag säger, att jag skulle kunna hafva varit med om en allvarlig strid, huruvida vi skulle antaga Kongl. Maj:ts förslag om sjöförsvarsmaterielens tillämnade beskaffenhet eller icke, men jag kan icke vara med om att ifrån en riksdag till en annan oupphörligt uppskjuta en fråga sådan som den huruvida vi icke skola vidtaga någon kraftig åtgärd, för att förstärka vår nu allt för svaga försvarsställning, och jag kan dotta så mycket mindre, då jag ser huru man nu håller på, allt hvad man kan, att under samverkan af både regering och representation, arbeta på att förstöra den gamla härorganisation, hvarpå det försvar vi nu hafva hvilat. Man har nyss underlåtit, på grund af dessa samma skäl som man efter 1873 jemt anför, att göra det befäl vi nu hafva så skickligt, att det skulle kunna föra oss i striden, i fall krig utbryter, och genom den lönerogering, som man föreslagit och genomfört kommer man ganska säkert att försätta en vigtig del af vårt nuvarande befäl i en sådan ställning, att våra lefvande försvarskrafters sammanhållighet derigenom otvifvelaktigt skall blifva väsentligen försvagad. Jag har anført dessa exempel för att hänvisa på, huru man försvagar i stället för att förstärka vår nuvarande försvarsorganisation, och med stöd af dem upprepar jag, att det är hufvudsakligen därför, att vi icke få göra oss skyldiga till att oupphörligt och ännu en gång uppskjuta frågan om ett kraftigt bidrag för ordnandet af vårt försvar, utan måste visa vår beredvillighet att lemna medel dertill, som jag anser att vi böra bevilja det anslag, för vårt sjöförsvars iståndsättande, som nu är ifråga, det må nu vara det större, som Kongl. Maj:t begärt, eller det mindre, som Utskottet föreslagit, allt efter som man lyckats att få pluraliteten för det ena eller andra.

Här har blifvit taladt om de ansträngningar, som Danmark gjort i förevarande hänseende, men då den ärade talaren från Halland nyss yttrade sig härom nämnde han blott om de extra ordinarie anslagen som senast för sjöförsvaret blifvit begärda, men icke om de ordinarie anslag som förut under flera år utgått och som samtidigt med de extra ordinarie skulle komma att fortfarande utgå med 1,200,000 kronor om året; och om denna senare summa lägges tillsammans med det extra ordinarie anslaget, utgör hela det anslag, som man i Danmark ifrågasatt att årligen offra för detta ändamål, eller till dess sjöförsvar, 2,900,000 kronor, jemte icke mindre penningeanslag för befästningars utförande, och ändå befinnet sig detta land med afseende å möjligheten af dess försvar i en bra mycket mera ofördelaktig ställning än vårt. *Der* kan uppstå fråga om, huruvida det finnes skäl att göra några kraftiga ansträngningar för försvaret, som det är att frukta i alla fall skola blifva otillräckliga, och det är egentligen i den frågan, hvarom striden der stått och står emellan regeringen och en stor del af representationen. För oss deremot, om vi blott vilja icke allenast nedlägga tillräckliga anslag vare sig på sjöförsvarets eller landsförsvarets förstärkande, utan ock, företrädesvis för det senare,

tillsläppa vårt folks bästa, dess lefvande krafter, finnes det en möjlighet att utan den ringaste öfveransträngning af dessa dubbla krafter verkligen kunna vara säkra om att försvara vårt land; men några starka ansträngningar i begge riktningarne fordras det likväl, äfvensom att man icke uppskjuter att gifva både det ena och det andra offret som för ändamålet behöfves, och som jag tror, att det anslag, som nu äskas, afser att åtminstone i någon mån bidraga till att befrämja vår säkerhet, samt vi, äfven om vi icke nu kunna se, hvarifrån faran kan komma, likväl omöjligt kunna förlita oss på, att den icke skall inträffa, anser jag att ingen, som har någon känsla af sin pligt emot sitt fädernesland, bör underlåta att, när han som nu allvarligen manas dertill, lemna en skärf, för att söka göra något för att förvissa sig om, att vår sjelfständiga tillvaro icke skall bli kränkt af främmande maktens öfvervåld, utan bevilja det begärda anslaget, och detta så mycket mera som, då man säger, att man skall uppskjuta frågan om sjöförsvaret till dess landsförsvaret på samma gång blir ordnad, den tid, inom hvilken uppskofvet skulle taga slut, är så osäker och oviss och kanske långt aflägsen, att det väl kan vara skäl att, medan vi vänta på lösningen af frågan om landtförsvarets ordnande, vi åtminstone försöka att under tiden på något sätt trygga oss genom ett starkare sjöförsvär, som åtminstone kan hafva det till påföljd att, under det fienden måste mera anstränga sig för att kunna här landstiga, vi få något rådrum att samla ihop och anordna våra försvarskrafter till lands.

Jag hoppas slutligen, att, om de begärda medlen beviljas, de, som hafva dem om hand, må skaffa oss först de mindre fartygen och uppskjuta byggandet af de större. Jag vill dock icke göra något villkor i det afseendet, utan röstar för obetingadt bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Burman: Då jag anser den förevarande frågan vara af en ofantligt stor vikt, ber jag att med några få ord få gifva tillkänna min mening. Jag vill då först till Herr Chefen för Sjöförsvarsdepartementet hembära min upprigtiga och varma tacksamhet därför, att han skyndat att franlägga en ordentlig plan till sjöförsvarets ordnande. Detta visar, att han vet, hvad han vill, och att han vill öppet uttala sin vilja samt påtaga sig det ansvar, som deraf kan blifva en följd. Om jag nu måste underordna min mening under de insigtsfulla och fosterländska män, som anse nödvändigheten betinga ett uppskof med frågans afgörande, till dess frågan om landtförsvarets ordnande kommit under pröfning, samt utredning vunnits om de bördor, som nationen kan påtaga sig, så hoppas jag, att Riksdagen snart måtte få taga denna pröfning om hand och dervid blifva i tillfälle att göra en rättvis fördelning emellan armén och flottan, ty på fullt allvar lärer väl ingen kunna påstå, att vi kunna undvara en flotta, som kan värna våra kuster. Med dem, som anse bristen på stridskrafter vara det

*Anslag till
byggande af
krygsfartyg.
(Forts.)*

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

säkraste försvaret, lönar det icke mödan att byta ord. Så länge civilisationen står på den låga ståndpunkt, att det icke allenast anses tillåtet, utan äfven ärorikt, att den ena nationen med eld och svärd förgör den andra, så länge bjuder oss kärleken till fosterlandet och freden att väpna oss så långt vi förmå. Då det emellertid knappast lärer vara någon utsigt att för närvarande erhålla ett större anslag, än det Stats-Utskottet föreslagit, så förklarar jag mig med dem, som yrkat bifall till beviljandet af denna summa. Gerna skulle jag hafva velat gifva summan utan det inskränkande förbehåll, som dervid är fästadt, och jag protesterar bestämdt emot den uppfattningen, att detta förbehåll är en förkastelsedom öfver den af Sjöministern framlagda plan, ty en sådan förkastelsedom vore förhastad och orättvis och kunde för framtiden medföra de svåraste följder.

Herr von Geijer: Jag har under de många riksdagar jag bevistat ingen gång deltagit i diskussioner rörande sjöförsvaret. Jag har saknat förmåga att intränga i ämnet och mitt lifliga intresse för landförsvaret har gjort att jag så till sägandes uteslutande åt den frågan rigtat mina tankar.

Just med hänsyn till mitt intresse för arméorganisationen fann jag mig först något obehagligt berörd af Kongl. Maj:ts nu föreliggande proposition, som väckte hos mig den misstanken att i densamma låg ett undanskjutande af landförvarsfrågan som så länge stått på dagordningen. Men jag måste erkänna att jag vid läsningen af den nådiga propositionen liksom ock af de ord som i denna sak uttalats från thronen, kommit att betänka hurusom icke något berättigadt skäl förefans till en dylik misstanke.

Jag fann i den Kongl. propositionen en omfattande utredning af saken i fråga, som jag läst med stort intresse och derefter började denna stora viktiga angelägenhet, som jag förut skjutit ifrån mig och öfverlemnadt åt fackmännen, att tränga sig på mina tankar.

Nog bjuder klokheten, för att ej säga nödvändigheten, att ett land sådant som den Skandinaviska halfön, med sin ofantliga kuststräcka, bygger sitt försvar både på armé och flotta? Den hos många sedan lång tid tillbaka rådande föreställningen, att flottans roll hos oss borde inskränkas till positionsförsvar i skärgården, har jag aldrig kunnat finna vara riktig. På detta sätt blefve flottan blott ett appendix till landtarmén och upphörde att vara ett själfständigt vapen, hvilket står i strid med krigskonstens fordringar i alla tider.

De hvilka förmena att vi, genom att såsom snäckan draga oss tillbaka inom vårt skal, kunna finna, såsom det heter, «ett fullt betryggande försvar» tror jag öfverlemnadt sig åt en illusion. Ett fullt betryggande försvar lärer väl icke någon nation i det europeiska statsförbundet kunna åstadkomma, och allra minst torde en östat kunna göra det genom att ensidigt offra sina krafter endast åt utbildning af landthären. Hvarje folk kan bli nödgadt

att gifva vika för öfvermakten, men har detsamma efter sina tillgångar på bästa sätt ordnat sitt försvarsväsende och strider med mod «blifver åtminstone» — såsom Landtförsvarskomitén vackert säger — «motgångens kamp med ära utkämpad; historien skall ej fördrå mera». Här har blifvit anfördt att det vore vådligt antaga Kongl. Maj:ts proposition, emedan vi derigenom förbundo oss att under en följd af år tillhandahålla Regeringen så stora anslag till flottan att skattebördorna kunde blifva tyngre än vi förmådde bära. Den talare, som yttrade sig i denna syftning gjorde det visserligen på ett intresseväckande sätt och kom mig för ett ögonblick att tänka på en ryktbar episod ur vår riksdagshistoria för längre tid tillbaka, nemligen anläggandet af Göta kanal — ett företag som, en gång inleddt, förde till för den tiden enorma statsutgifter. Men i förhållande till statsintraderna äro de nu under vissa år ifrågakända anslagen till flottan ganska små i jämförelse med kostnaderna för nämnda kanalanläggning, en storartad frukt af ihärdiga ansträngningar.

Den ifrågavarande talarens yttrande har blifvit upptaget af Grefve Hamilton, hvilken dervid ganskade välbetänkt anmärkte att Kongl. Maj:ts proposition, genom att förutsätta vissa anslag under flera år, icke skiljer sig från en del andra anslagsfrågor som i Riksdagen icke möta något motstånd. Tvifvelsutän kommer landtförsvarets organisation, när vi en gång få den saken under behandling, att påfordra statsutgifter, som icke så lätt låta sig på förhand med säkerhet beräkna. I det fallet ställa sig frågorna om landtförsvaret och om sjöförsvaret lika, att man icke bör med förvisning räkna på att den, för genomförande under flera år, uppgjorda organisationsplanen kan så mycket noga följas. Hvad vi komma att hafva råd till i anslagsväg framdeles, kunna vi ej heller nu veta; att rätta utgifterna derefter blir naturligtvis då en nödvändighet.

Jag tillåter mig nu en liten anmärkning vid ett yttrande af Grefve Posse, med hvilken jag i många frågor, fastän icke i denna, ansett mig böra instämma. Han förmenade att Utskottets förslag borde betraktas såsom beviljande af en del utaf Kongl. Maj:ts proposition och att den återstående delen säkert komme att snart nog beviljas. I detta fall tror jag han misstager sig; här föreligger nu ett helt system för sjöförsvarets ordnande som genom godkännande af Utskottets förslag synes mig snarast böra anses vara af Utskottet förkastadt. Jag får erkänna att jag icke rätt förstår hur Utskottet i sjelfva verket ser den sak som här föreligger. Det förefaller mig som Utskottet liksom velat säga: det torde ej dröja så länge innan Riksdagen godkänner de i Kongl. Maj:ts proposition uppställda grunder för sjöförsvarets ordnande. Några verkliga skäl för uppskofvet med pröfningen af dessa grunder hafva så vidt jag kan finna, icke blifvit af Utskottet anförda. Af Utskottets ordförande erfara vi emellertid att Medkammaren håller så hårdt på ett sådant uppskof att vi böra akta oss att motsätta oss detsamma, enär Medkammaren derigenom kunde förledas

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

att genomdrifva ett riksdagsbeslut, hvarigenom anslaget till flottan blefve mindre än Utskottet föreslagit.

Det vore ledsamt om så skedde, och jag vill ickeneka att ju Ordföranden i detta afseende yttrat behjertansvärda ord, som väl kunna göra oss tveksamma huru vi böra nu besluta. Jag anser mig dock böra troget vidblifva min första uppfattning af de utaf Kongl. Maj:t Riksdagen delgifna grunder för sjöförsvaret, hvilka i det hela taget synas mig välbetänkta; och förenar jag mig derföre med dem hvilka yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Hedlund: Det är med intresse jag hört flera talare erkänna sunda förnuftets rätt, men ett litet missförstånd dervid anhåller jag att få rätta. Jag har aldrig, under mitt tal härom, sagt att icke personer, som trott att de hylla min åsigt rörande sunda förnuftet, kunna vara ganska oförståndiga både i handling och tal. Sådant låter sig förena i särskilda fall, såsom man icke längesedan hört. Jag skulle möjligen kunna låta mig sjelf drabbas häraf, då en talare sagt, att samme man, som häfdat sunda förnuftets rätt, icke i sin argumentation låtit sunda förnuftet tala. Detta var ett mycket hårdt tal. Jag ber likväl att dervid få anmärka, att det är icke alltid, som sunda förnuftet erkännes, och orsaken härtill kan ligga hos åhöraren, men icke hos talaren. Jag vågar påstå, att då jag anført sådana argument, som att ett fartyg med 16 knops fart går fortare än ett fartyg med 13 knops fart, och att ett fartyg med 8 a 11 tums pansar genom-brytes lättare än ett fartyg med 23 tums pansar, har verkligen sunda förnuftet der talat; och sunda förnuftet rår då icke för, om det icke blifvit uppfattadt af åhöraren. Jag vill icke vara så sträng i mitt omdöme mot fackmännen, som det kunde ligga i en ärad talares åsigt, att jag, med åberopande af fackmännen, lemnat sunda förnuftets område; ett sådant omdöme vore väl något hårdt, då jag åberopat en så framstående fackman, som Englands förnämste skeppsbyggmästare. Jag vågar således påstå, att om det icke ligger sundt förnuft i min argumentation, så torde det icke vara dens fel, som producerat argumenten, utan dens som icke tillräckligt uppfattat dem. Detta nog sagdt angående sunda förnuftet; jag är glad, att det kommit på tal, och jag hoppas, att det alltid må komma till sin rätt i denna Kammare, trots fackkunskapens anspråk.

Det har blifvit sagdt af en talare, att det här icke vore fråga om några ramfartyg. Hvad är det då fråga om? Jag trodde, att det var just fråga derom. Då Chefen för Sjöförvarsdepartementet började med att häfda sin uppfattning af ramfartyg, och då jag vågade opponera mig mot dessa samma fartyg, menade den värde talaren, att här talades om påfvens skägg. Så mycket bättre! Jag får säga, att jag tyckte, att denne talare fått rätt, då Chefen för Sjöförvarsdepartementet sagt ungefär detsamma, att här nu icke vore fråga om några ramfartyg, ty om vi äfven

nu skulle bevilja 2,400,000 kronor, tänkte Kongl. Maj:t icke bygga några fartyg, innan han hade fullständiga medel för desamma. Jag kunde då för min del för det ordet gerna släppa den reservation, som Utskottet inlagt emot detta system, hvilket jag anser riktigt och farligt; jag beklagar blott, att nämnda yttrande af Departements-chefen icke framkommit i Kongl. Maj:ts proposition. Vidare har det blifvit yttradt, att man vid anförandet af ett utlåtande icke borde plocka ut ett citat; jag ber om ursäkt, därför, men den engelska tidningsartikel, som jag åberopat, var på 1¹/₂ spalt, hvarföre jag icke ville besvara Kammaren med att uppläsa densamma helt och hållet; men för den, det önskar, skall jag hålla densamma tillgänglig i Kansliet.

Härförutom har det blifvit anmärkt, att konsekvensen af mina åsikter skulle vara, att Sverige icke behöfde skaffa sig ett vapen, för att fienden skulle taga bort detsamma, såsom det en gång händt en af våra grannstater, äfvensom att vi icke skulle behöfva uppställa en armé, som skulle kunna öfverföras till främmande länder. Ja, mine herrar, jag har ifrat för att icke landets söner, när de, till följd af värnpligtens heliga förbindelse kallas till fäderneslandets försvar, skola kunna orättfärdigt och med våld tvingas att gå till främmande land. Jag vill att, på samma gång landets söner hafva den tryggheten, att det menas ärligt med orden: landets försvar, främmande makter skola veta, att när vårt lands ungdom kallas under vapen till landets försvar, så ligger icke derunder någon dold afsigt, att de skola föras till främmande land. Deremot kan jag icke vara med om den slutföljden af min försvarsteori, att vi skulle vara förhindrade att väl vårda våra åkrar och ängar; ty jag önskar tvärtom, att svenska folket må i fred bruka den ärfda jorden, dika sina åkrar och hemta malmer ur sina grufvor; och om en fiende skulle på grund häraf taga sig illa vid, skulle jag önska kalla upp hela Sveriges manbara befolkning för att säga ovännen, att denna jord är *vår*, och den vilja vi sköta i fred. Och icke blott detta, jag vill hafva krigsfartyg inom våra skär, befästningar på våra kuster, ett godt och sakkunnigt befäl och en skicklig generalstab, hvartill vi fått en god början, men icke fullbordan, samt många andra önskningsmål, som nu kunna ligga fjerran. Att skydda våra åkrar och ängar, är således min önskan, då jag varmt och lifligt önskar, att vårt herrliga fosterland må stå lugnt och starkt inom sina gränser, utan att knyta någon näfve, der det icke behöfves, och framförallt icke göra det, då det ingenting betyder.

Man har jemväl talat om planen för sjöförsvarets ordnande, och att man icke menat *ärligt* då man begärt en sådan plan, men nu ej vill bringa den till utförande. Jag ber om ursäkt; jag brukar icke se oärliga och tvetydiga motiv i andras ord och anhöller, att icke sådana må läggas i mina ord och de med mig liktänkandes. Vi mena verkligen ärligt, då vi säga, att vi önska ett försvar för vårt land. Det är icke någon falsk förevändning

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg
(Forts.)*

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

deri, utan vi mena det lika så ärligt, som vi äro vana att i alla våra göranden och låtanden vara ärliga.

Vidare har man sagt, att man vore missnöjd när man fått en fackman till Sjöminister, då man förut icke var belåten med en general. Jag accepterar både generaler och amiraler till Sjöministrar; men jag fordrar, att de skola forstå sin sak; och i sådant fall visar erfarenheten, att värfvet kan förtjenstfullt fyllas äfven af män utom facket. Det erkännes nu i England att Mr Goschen, f. d. köpman, såsom minister för Englands sjöförsvär, utträttat mera derför än många af dess amiraler, ehuru det stött fackmännen för hufvudet. Jag är öfvertygad, att det här kanske skulle finnas, om icke grosshandlare, så åtminstone bankdirektörer, som skulle villigt åtaga sig det värfvet, och att de helt visst icke skulle förbise vapnets intresse.

Det har anmärkts, att mina uppgifter rörande Danmark icke skulle varit rigtiga; men jag har uppgifvit min källa. Jag har sagt, att Almanach de Gotha icke alltid har det bästa renommé i afseende på sina uppgifter; men beträffande försvarsväsendet har man ansett, att den icke säger för litet, emedan icke någon regering — och det är från regeringarne dessa uppgifter utgå — är angelägen att sätta dem för lågt. För år 1876 upptager Almanach de Gotha för Danmark 2 bepansrade fregatter om 42 kanoner, 3 flytande batterier om 7 kanoner och 1 »Navire Casemate» om 4 kanoner, eller tillsammans 53 kanoner. Jag tror, att detta stämmer ganska väl med uppgiften af den ärade talaren, blott att han tillade, det vid denna riksdag förekom fråga om ytterligare en pansarfregatt m. m. Det kan likväl icke Almanach de Gotha rå för, att den icke upptager ett anslag, som ännu icke blifvit beviljad. Förhållandet härmed är, att Danmarks folkting beviljat dessa millioner till pansarbefästningar och batterier, men under hvilket vilkor? Jo, att för utgifterna dertill borde antagas en förmögenhets- och inkomstskatt. »I mån taga pennningarne», har Folktinget yttrat, »men de böra utkrävas af dem som dertill hafva bästa förmågan». Men detta smakade icke regeringen och landstinget. Nu vacklade patriotismen hos dessa store gods-egarearistokrater och rike bankirer, ty nu gälde det deras kassakistor.

Det är äfven åtskilligt annat, som jag skulle vilja bemöta; men jag fruktar nu såsom alltid att taga Kammarrens tid för mycket i anspråk. Jag vill blott säga, att då en ledamot af Stats-Utskottet här blifvit tillfrågad: har Ni fullnakt af Andra Kammarren i detta fall att yttra Eder, så får jag svara, att det kan han anses ega i detta utskottsbetänkande, mot hvilket icke finnes någon reservation från Andra Kammarren. Då man vet, huru Andra Kammarren sammansätter sitt Stats-Utskott, betyder detta, att Andra Kammarren är färdig att ingå på detta förslag; men lika säkert är, att det icke ingår på något derutöfver. Det må vara bristande patriotism hos dessa bönder. De hafva kunnat

blöda och dö för fosterlandet; men de äro något rädda för att utgifva penningar, då de icke veta, huru de skulle komma att användas. Detta är deras egenhet, De hafva icke förtroende att använda millioner till ett förslag, som, i dag uppgjortt kanske i morgon kastas öfver bord; ty på den punkten stå vi! Det fans en tid, då man talade vidt och bredt om monitorerna; nu duga dessa icke längre. Vi hade nyss trott att »Blenda» var så bra; men nu kommer man och säger, att hon duger icke heller. Kan man då oafslätligt, när nytt förslag och åter nytt förslag uppstår, hysa blindt förtroende till detta? Men svarar man från statsrådsbänken, det sker på mitt ansvar; och andre fråga: kan Ni taga på ert ansvar om detta *icke* antages? För min ringa del gör jag det och jag har i detta fall kanske lika stort ansvar att bära, som den, hvars ansvar består i att lemna *en* hög rikets värdighet för att mottaga en annan. Det anser jag icke vara något farligt ansvar; och då kan mitt väga lika tungt. Men vi behöfva icke röra oss med dessa pathetiska fraser, utan helt enkelt pröfva den sak, som föreligger, med sakkunskap, på hvilken jag lägger stor vikt, och på sunda förnuftets gradmätare, hvilken också bör få vara med men emot de skäl, som nu blifvit anförda, får jag säga, att jag står kvar på min skeptiska ståndpunkt. Ja, mina herrar jag är skeptisk. För att likväl icke misskännas att ej vilja fosterlandets försvar, och för att en gång för alla tillbakavisa denna ofta återkommande beskyllning, vill jag uttala den mening, som hyllas icke blott af mig utan af flere, att vi verkligen önska ett starkt försvar för vårt fosterland; vi önska en armé, af icke blott 70 tusen man utan mycket mera, icke en färsköck, som drifves fram att varda till rof åt ulfvar, utan en väl ordnad, vapenöfivad, och af fosterlandskärlek lifvad armé. Vi önska ett genomfördt fästningssystem på alla sårbara punkter af våra kuster; vi önska ett starkt och talrikt sjöförsvar inom våra skär; och sålunda ordnad till sitt försvar, skall, enligt vår fasta öfvertygelse, den Skandinaviska halfön med fullt lugn, utan att utmana och utan att uppoffra sitt materiela välstånd, kunna möta hvilket hot som helst med den trygga sjelfkänslas ord: »här ha'n J ingenting att skaffa». Låt vara att denna uppfattning är origtig, och att vi stå för mycket på en sangvinisk ståndpunkt, så hafva vi dock rätt att fordra *en* sak, och det är, att icke få det ständigt slaget oss i synen, att vi icke mena ärligt, att vi i dag förkasta en plan till vårt sjöförsvar derför att vi först önska hafva ett starkt landtförsvar, och att vi i morgon skola förkasta en plan till vårt landtförsvar derför att vi först vilja hafva ett starkt sjöförsvar.

Må Kammaren tillgifva mig detta känsloutbrott, men jag har velat en gång för alla betona min ståndpunkt i detta afseende, då det sannolikt nu är sista gången jag i detta ämne talar på detta rum.

Herr Ekman, Carl:

Första Kammarens Prot. 1876. N:o 26.

Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

Grefve Beck-Friis: Jag får till en början bedja om tillgift att jag ännu en gång tager till ordet i denna fråga, men då åtskillige andra af Kammarens ledamöter flera gånger uppträdt i denna debatt, så må det äfven tillåtas mig att ytterligare tillägga några ord. Jag önskade egentligen fästa uppmärksamheten på ett af Chefen för Sjöförsvars-departementet fäldt yttrande, att det anslag, som nu komme att beviljas, icke skulle af Regeringen användas till byggande af något ramfartyg, så vida icke en följande Riksdag beviljade ett sådant belopp, att 4 millioner vore ställdt till Kongl. Maj:ts disposition för ett sådant fartygs byggande. Mig synes, att detta yttrande, sammanställdt med hvad Kongl. Maj:ts proposition i denna del innehåller, borde vara tillräckligt att häfva deras betänkligheter, som yrka på antagandet af ett vilkor, sådant det föreligger i den så kallade klämman i Utskottets betänkande. Det är efter min uppfattning vid sådant förhållande alldeles öfverflödigt att särskildt accentuera, att dessa penningar icke skulle få användas till ett ramfartyg, allra helst som det redan i motiveringen blifvit uttaladt, att de icke må brukas till påbörjande af några nya fartygsceerter; och jag tycker, att de ledamöter, som hållit på Utskottets förslag i denna del, kunde efter en sådan förklaring låta sina betänkligheter fara. — Hvad åter deras yrkande beträffar, som önska bifall till Kongl. Maj:ts proposition, så måste jag fortfarande förklara, att de skäl, som här blifvit anförda mot densamma, synas mig tillräckligt afgörande. Det är nemligen alldeles gifvet, att, om Riksdagen nu bifaller dessa 2,400,000 kronor, har den tagit på hand den af Kongl. Maj:t framlagda försvarsplanen i dess helhet; och jag tror icke, att man med godt samvete kan säga, att representationen i detta ögonblick är mogen att pröfva och antaga ett sådant förslag. Vi skulle möjligen i denna Kammare kunna drifva det igenom, men icke i den andra; och jag tror, att, om man under den form, Utskottet föreslagit, uppskjuter det slutliga afgörandet af frågan, bevisar man dermed både Kongl. Maj:t och själfva saken en större tjänst än genom ett orubbadt fasthållande af Kongl. Maj:ts proposition sådan den nu föreligger. Äfven om man är den varmaste vän af dessa ramfartyg, så torde man dock hafva skäl att besinna, om man verkligen vinner något för sitt ändamål genom ett bifall till den Kongl. propositionen; efter min uppfattning skulle ett sådant bifall, så omogen som opinionen i denna fråga nu är, till nästa Riksdag framkalla en sådan storm, att återstoden af det för fartygets byggande erforderliga beloppet ej blefve beviljad och fartyget sålunda aldrig fullbordadt. — Med anledning af hvad jag nu haft äran yttra, får jag fortfarande anhålla om bifall till Utskottets förslag med uteslutande af det dervid fästade vilkoret.

Grefve Mörner, Oscar: Om Sveriges sjöförsvar befunne sig relativt till andra makter på samma ståndpunkt eller i sam-

ma ställning, som för 25 år sedan, och det, såsom nu, talades om behovet att låta tänkesättet mogna i fråga om de åtgärder, som borde vidtagas för detta försvars förstärkning, då skulle jag visserligen icke anse, att det vore någon särdeles fara vid att uppskjuta med att i frågan fatta beslut. Men *då* nu till följd af omständigheter, som det icke stått i Regeringens makt att förekomma, *då* i följd af den fullständiga omstöpning af sjöförsvaret, som egt rum i alla andra länder, vi numera äro bragta derhän att ega ett ytterst svagt sjöförsvar, ehuru visserligen icke så svagt, att vi kunna sägas vara deraf alldeles i saknad, men nära derintill; då torde man dock få medgifva, att det är tid att taga saken under allvarligt öfvervägande, och att man måste nogta betänka sig, innan man vidare undanskjuter vidtagandet af åtminstone någon åtgärd. Vi hafva dröjt i det längsta, och jag vill visst icke förneka, att under en tid, då de större och rikare nationerna gjort försök med hvarjehanda fartygscerter, utan att kunna på förhand beräkna om de kunde deraf erhålla fullt gagn, det kunde vara klokt af ett land med Sveriges tillgångar att se tiden an; men att dröja så länge, att den dag står för dörren, då vi vid ett infallande krig finna oss nära nog obehäpnade, blott för att afvakta att, såsom man behagar säga, tankarne i saken skola mogna hos allmänheten och inom representationen, det befarar jag skulle vara ett tillvägagående, som kunde leda till stor och oberäknelig skada för vårt land.

Stats-Utskottet säger, såsom det vill synas med en viss känsla af glädje, att Kongl. Maj:ts förslag är affattadt efter samma grunder, som det förmenar att Riksdagen förut omfattat, eller att vårt sjöväsen bör byggas på kustförsvar. Ja, det må vara, att Stats-Utskottet ansett sig vara härutinnan med Kongl. Maj:ts ense; men kustförsvar är icke hvad Utskottet synes dermed förstå, eller att man endast har några mindre farkoster, som gå inom skärs. Vile fienden vara så artig, att han infunne sig hos oss endast med dylika små fartyg, eller vore våra skärgårdar så beskaffade, att de lemnade tillträde allenast för sådana fartyg, då kunde vi nöja oss med att skicka några kanonbåtar mot honom; vårt försvar skulle då komma att bero på antalet af sådana fartyg, och det gälde då endast att skaffa ju fler dylika, dess heldre. Men man behöfver endast hafva någon liten kännedom om våra kuster, för att inse, huru långt vi skulle komma med ett sådant försvar. För min del har jag i skärgården tillbragt en stor del af min lefnad och nu nästan oafbrutet i 30 års tid varit der bosatt, och med den temligen säkra kännedom jag derunder förvärfvat mig om åtminstone en del af dessa skärgårdar, kan jag försäkra, att på en mängd ställen 12 till 14 fots djupgående fartyg, d. v. s. korvetter, monitorer och andra temligen stora fartyg, kunna löpa in. Att vilja bekämpa dessa fartyg med endast kanonbåtar, som förmenas skola ligga gömda bakom holmar, hvarifrån dock dessa fartyg med

*Anslut till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

lättelhet drifva bort dem. vore ett fåfångt försök. och jag vågar då föreställa mig. att det blir för oss nödigt att vidtaga någon utväg att möta fienden äfven på sjön utanför den egentliga kusten. Ty kunna vi icke det, hafva vi i sjelfva verket intet sjöförsvar, hvarmed något afgörande kan uträttas. Man talar ständigt och jemt om våra skärgårdar. alldeles som om vi icke behöfde något annat för vårt försvar. Ja! mina herrar, dessa skärgårdar kunna vara vår styrka; men de kunna också vara vår svaghet, ty om de också gifva oss några fördelar framför länder med öppna kuster, så kunna dock, såsom nyss är sagdt, fartyg, som gå 12 till 14 fot djupt, inlöpa på många ställen och bereda tillfälle för en armé att landstiga. Hvad skola vi då uträtta för landets försvar med våra kanonbåtar? De smyga omkring och kunna möjligen skjuta i sank ett och annat af fiendens fartyg; men på det stora hela förhindra de ingen landstigning och bryta icke i någon nämnvärd mån fiendens kraft.

Jag betviflar visserligen ingalunda. att de, som yttrat sig mot alla kraftigare åtgärder för vårt sjöförsvar. hysa en varm och liflig känsla för fäderneslandets väl och önska dess värnande; men jag tillåter mig tro. att för dem hägra inbillningsfoster, hvilka med sina lysande och förledande färger förvilla deras omdöme och låta dem drömma om framgångar, som må höra till inbillningens område, men aldrig kunna blifva till verklighet. Den allmänna värnepligten — det skall nu blifva vår räddning. Ja! det kan hända! Men får fienden obehindradt på våra kuster landsätta en mängd trupper. hvilket under närvarande förhållanden, på sätt också af Chefen för Sjöförsvars-departementet i hans anförande blifvit antydt. och så vidt jag kan döma af den känedom jag eger om våra skärgårdar, icke skulle i dem eller genom endast kanonbåtar, möta några synnerliga hinder, huru skyddar oss väl då vårt haf? Det kan då snarare vara fienden till nytta genom den lättnad den bereder honom att öfverföra proviant, ammunition m. m. till de landsatta trupperna; och Sverige, hvars väl man dock vill, faller af brist på förutseende hos dem, som med ett varmt, fosterländskt sinne icke kunna förena öfverläggningens lugn och insigten om den sanningen, att man icke skapar förhållanden efter inbillningen, utan att, då verkligheten kommer och gör sina anspråk gällande. inbillningen måste maka åt sig.

Nu säger man, att det är ju icke så farligt. om vi nu endast bevilja ett anslag af 1.700,000 kronor; dermed kan också byggas fartyg. Så för dörren tror väl icke heller jag faran vara, att något särdeles vore att frukta deraf att för nästkommande år. 1877, endast anvisades detta mindre belopp. Men det ligger här något mera bakom. Det tränger sig på en likasom en känsla af att svenska folket genom dess representanter erkänner sig sakna vilja och kraft att fatta ett beslut. som skulle leda något

längre framåt. Man dagtingar med sig sjelf och frågar sig: kunna vi icke ännu dröja något, kan det icke prutas något på de belopp, som ansetts erforderliga, och skulle det icke kunna vara möjligt att finna någon annan utväg, som kostar mindre? Och under tiden domnar hos nationen tron att den *måste* försvara sig och, hvad som icke är bättre, kanske äfven tron att den *kun* försvara sig. Men, säger man, vi måste vara tillmötesgående. Nej! jag kan icke vara tillmötesgående, när det gäller för nationen att bevisa, att den icke bör sky de uppoffringar, som äro nödiga för fäderneslandets frihet och sjelfständighet. I min barndom fick jag lära, att hvar och en var pliktig att offra sig för fäderneslandets försvar, och ehuru jag var liten och ringa, hade jag fullt klart för mig, att, om det gällde, äfven jag skulle gå ut i striden för fosterlandets frihet och oberoende hvarthän det än måtte bära. Jag hoppas, att känslan af den pligten aldrig skall slockna i svenska bröst.

Hvad är väl nu att vinna genom en kompromiss, som man här talar om? Macaulay har sagt, att man genom kompromisser kan vinna mycket, och detta hans yttrande synes olyckligtvis hafva vunnit alltför stor anklång i Sverige och inom vår representation. Macaulay var visserligen en snillrik författare, men icke någon synnerligen stor statsman. Om för öfrigt en kompromiss skall vara möjlig, måste det vara emellan parter, som äro med hvarandra någorlunda jemnstarka, och hvilka känna, att, om de icke å ömse sidor gifva med sig, skall det gå till en sammandrabbning dem emellan, hvars utgång kan blifva ganska oviss. Men emellan parter, deraf den ene känner att han är underlägsen, och den andre helt enkelt säger: ni måste gå in på våra fordringar eljest blifven I slagna; der kan icke något tal blifva om kompromiss, utan det är i sjelfva verket endast fråga om undergifvenhet. Jag låter heldre slå mig till marken med en gång, än småningom rifva kläderna af kroppen på mig, och må heldre pinan då blifva kort, än långsam och tärande.

Jag vill icke ingå i någon pröfning, af hvilket landtförsvar vi en gång kunna få; jag vill hoppas, att det måtte blifva något som duger. Jag kan icke tro så illa om vårt land, att icke den frågan till slut skall blifva tillfredsställande ordnad; men att vi, i afvaktan derpå, skola skjuta upp alla åtgärder för vårt sjöförsvar, det är för mig ofattligt, och då jag icke kan begripa detta, har jag ingenting annat att göra, än att, äfven om jag skulle vara villrådig om på hvad grund sjöförsvaret skulle byggas, erinra mig den gamla satsen: "in casu dubio pro rege;" och dermed vill jag nu rösta för bifall till Kongl. Maj:ts proposition.,

Herr Nordenfelt, Leonard Magnus: För min del tror jag att man har gifvit denna fråga vida större dimensioner, än den i verkligheten har. Man säger, att man genom att bifalla den Kongliga pro-

Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

positionen eller endast i någon mån frångå Utskottets förslag skulle gifva på hand att bifalla 24 millioner eller mycket mera. Men jag får för min del förklara, att jag icke finner frågan gälla, om att gifva något löfte för framtiden. Jag vill nu bifalla omkring två millioner, som i min tanke äro en lämplig summa, och intet vidare. Nästa år kommer jag, om jag då har något att säga i denna församling, att rösta för mera till samma ändamål och så vidare de följande åren, allt efter som jag efter pröfning af för handen varande förhållanden finner tillgångarne medgifva eller i öfrigt ändamålsenligt, men jag tror icke, man med skäl kan säga, att, därför att man nu beviljar en rund summa, man dermed gifvit något på hand eller på något sätt bundit sig för framtiden. Frågan gäller, enligt min uppfattning, om anslag till ungefär hälften af ett fartyg, till hvilket andra hälften kan anslås nästa år eller icke. — Stats-Utskottet vill, att anslaget skall beviljas till „byggande af sådana fartyg, som kunna med denna anslagstillgång fullbordas“. Men om nu nästa Riksdag skulle vilja gifva det ytterligare anslag, som fordras för att komplettera det ifrågasatta pansarfartyget, då måste ju denna mening ändras, då får Riksdagen lof att förklara, att Riksdagen visserligen i fjor fattade ett så och så lydande beslut, men att Riksdagen likväl medgifver att det måtte få ändras. Jag tycker därför för min del, att det är allt skäl att utesluta den citerade meningen. Om man nu också skulle råka att få endast ett dylikt pansarfartyg, så är ju redan dermed något vunnit. Ett sådant fartyg utgör alltid ett godt skydd för andra krigsfartyg, och för minbåtar är det alldeles ovärderligt att hafva ett dylikt starkt fartyg i sällskap. Man talar så mycket om, att ramfartyget genast skulle blifva instängdt. Jag har hört många sakkunnige personer yttra sig om den saken, och de hafva i allmänhet uttalat den öfvertygelsen, att ett sådant fartyg icke låter stänga in sig. De blockerande fartygen kunna icke hela tiden ligga med full ånga uppe och icke nära den blockerade hamnen, hvarföre då den instängda rammen, kommer med full fart, åtföljd af en eller flere minbåtar, så går den fri; ty innan de andra hunnit få upp ångan, så är rammen redan långt borta. Det är i min tanke alldeles klart, att man i vårt land, som har så begränsade tillgångar i penningar och krafter, måste för sjöförsvaret söka få speciela typer, hvilka i en eller annan rigtning hafva en afgjord öfverlägsenhet. Nu kan man gifva det här ifrågavarande fartyget styrka och fart framför allt. Vi hafva i Östersjön icke så salt vatten, att det icke kan användas till högtryckningsångmaskiner och vi behöfva icke vid expeditioner derstädes föra med oss kol för någon längre tid; vi kunna således vid byggandet af våra fartyg draga fördel af dessa omständigheter. De stora nationerna deremot bygga sina fartyg under andra förhållanden och för andra ändamål; de skola gå långa vägar öfver salta haf och måste därför föra med sig mycket kol, och hafva lägre ångtryck.

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

För dem är det således af vigt, att förekomma alltför stark åtgång af bränsle, men derigenom förlora också fartygen i fart eller blifva betydligt större. För ett fartyg åter, för hvilket det hufvudsakligen gäller att kunna visa sig mycket hastigt under några få timmar, några få gånger under hela dess tillvaro, behöfver man icke göra afseende på, om det också skulle förbruka dubbelt så mycket kol i timman som de andra, endast öfverlägsen fart erhålles. En talare har här yttrat, att vi böra försvara oss inom våra skärgårdar. Det är en mycket idvillisk synpunkt, men som icke torde hålla streck i verkligheten; ty våra skärgårdar äro så beskaffade, att ett fiendtligt fartyg kan gå in hvar som helst, der det är nog djupt vatten, om det använder lodning eller har tagit en lots till fånga, på hvilken snaran sättes om halsen. Det lärer då icke bidraga mycket till försvaret, om det finnes några klippspetsar här och der.

Skälet, hvarför jag i min reservation icke vågade föreslå den summa, som Kongl. Maj:t åskat, var det, att jag tydligen såg, att denna summa icke kunde blifva Riksdagens beslut. Jag hyste deremot någon förhoppning och hyser den ännu, att det skulle vara möjligt, att drifva igenom en summa af 2 millioner. Skilnaden är ju icke så stor mellan dessa siffror; och då det icke är meningen att använda dem genast, utan först nästa år, så kan man ju med den af mig föreslagna summan bereda möjlighet att då vinna ändamålet. Att åter icke gifva mera än 1,700,000, tyckte jag ej vara skäl nu, då tillgångarne medgifva, att ett större belopp lemnas. Då man har goda tillgångar, bör man väl köpa den materiel man behöfver och icke skjuta upp till en tidpunkt, då man har intet eller mindre god råd att gifva. — Man har förebrätt mig, att jag i min reservation yttrat, att de typer, som hittills vunnit erkännande, numera äro föråldrade. Ja! jag beklagar, att det är min åsigt, och jag har ansett mig böra uttala densamma. Alla dessa monitorer, kanonbåtar och opansrade fartyg med liten hastighet äro i min tanke till ringa nytta på djupt vatten. Kommer derstädes emot dem ett enda större och starkare fartyg med större fart, så kör det ikull dem hela raden; ty de äro icke skyddade för stötar och hafva ingen möjlighet, att springa undan. Så länge de ligga på grundt vatten inser jag att de kunna begagnas; men så snart de våga sig ut på djupt vatten, duga de nästan till intet. Till och med den beprisade Blenda tror jag går alltför sakta. Hvar och en, som tänker närmare på saken och söker se in i framtiden, måste väl medgifva, att det bör höra till naturen af dessa opansrade fartyg, att de skola kunna taga till hälarne och hafva öfverlägsen fart. Jag kan således icke vidgå, att jag saknat skäl för mitt yttrande i detta afseende.

Nu kan jag ej annat finna, än att ju mera det kostar att anfälla oss, desto säkrare äro vi för anfall, och ju mindre hjälp en allierad behöfver gifva oss, desto lättare hafva vi att få

Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

allierade. Något godt torde således alltid kunna uträttas genom anslaget gifvande, äfven om vi dermed icke kunde erhålla allt, hvad vi för vårt sjöförsvär kunde önska. Man har här sagt, att, om vi i denna Kammare skulle fatta ett annat beslut, än hvad Utskottet hemställt, så skulle det reta Andra Kammaren till något utomordentligt beslut. Skulle så inträffa får Andra Kammarerna själf derföre ansvara. För min del tror jag, att i en sak, som denna, som icke berör deras intressen, men om hvilken man torde kunna förutsätta att Första Kammarerna bättre förstår den, skall ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag snarare leda till att befordra sakens framgång icke allenast i Andra Kammarerna, utan äfven förbättra stämningen inom landet i allmänhet. Jag anser i alla händelser, att den, som är öfvertygad om det rätta och ändamålsenliga i att bevilja en större summa, icke bör af en sådan betänklighet låta afhålla sig från att gifva sin röst åt det större beloppet. — Mitt sista och starkaste argument är, att någon verksam åtgärd måste vidtagas för att stärka fosterlandets försvar, hvilket icke kan upprätthållas endast med fagra ord. — Ett sådant undanskjutande och en sådan svaghet i åtgärderna för en så vigtig sak, som hittills egt rum, kan icke på längden bära sig. Jag får på det varmaste anhålla om bifall till den af mig afgifna reservationen.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer: Det är icke min afsigt att förlänga diskussionen, men då en talare här yttrat, att de, som yrka bifall till den Kongl. propositionen, skulle vara mera regeringsvänliga än regeringen själf, så känner jag mig uppfordrad att för min del förklara, att, efter hvad jag tror, ingen ledamot af denna Kammare lifligare än jag önskar, att de i den Kongl. propositionen framställda grunderna för vårt sjöförsvär icke må af Riksdagen underkännas, utan erhålla dess bifall så fullständigt som möjligt.

Herr Wijkander: Under den långa debatt, som pågått i denna fråga, är det en sida af saken, som ännu icke af någon talare blifvit vidrörd; jag har derför ansett mig böra begära ordet för att påpeka densamma; men då tiden redan är långt framskriden, lofvar jag att vara så kort som möjligt och inskränka mig till att endast häntyda på denna i min tanke särdeles vigtiga synpunkt för frågans bedömande. Det än sant, att det är landtarmén, som måste öfvertaga den drygaste delen af ansvaret för fosterlandets försvar; det är sant, att flottan ej förmår göra detta, enär våra tillgångar ej medgifva oss att hålla en sådan flotta, som dertill vore af nöden; och äfven om vi det kunde, skulle i alla fall flottan ej ensam vara tillräcklig utan en armé bakom sig. Men armén ensam kan ej heller försvara vårt land utan understöd af en flotta; ty flottan gifver armén tid att samla sig och komma i ordning, att göra sig fullt beredd att mottaga fi-

den, hvilket är af en ofantligt stor vikt, om vi vilja hoppas att med framgång kunna försvara oss. Men för att flottan skall kunna göra detta, måste den bestå af något annat än kustbåtar, som hålla sig undan inom skären; ty dessa skulle ej vara i stånd att genom sitt motstånd mot fienden vinna åt armén den tid, som vore behöflig. Jag tror, att denna synpunkt, som äfven Chefen för Sjöförsvars-departementet i sitt underdåniga memorial påpekat, hade förtjent att i den pågående diskussionen framhållas mera än hittills skett. På dessa grunder är det för vårt försvar af så stor betydelse, att hafva fartyg, som duga till att möta fienden på öppen sjö och anfälla hans transportflotta. Det är mycket möjligt, att rammen går förlorad och att den fiendtliga flottan slutligen kommer fram. Men det tvingar fienden att nalkas våra kuster på ett helt annat sätt, än om vi icke hade någon sjögående flotta; det tvingar honom att utrusta konvojer för öfverförandet af hans landstigningstrupper, och detta förorsakar tidsutdrägt; ty hans flotta blir icke hastigare i ordning än hans armé. Jag ber att få påpeka, att just de, som icke vilja hafva en fullständigt organiserad och öfvad armé, som äro rädda för garnisonslif, militarism och dylikt mera, just dessa personer borde framför allt önska att få en sjögående flotta till stånd, på det den föga öfvade beväringen, af hvilken efter deras tanke vår armé till största delen borde bestå, måtte hinna att samlas och någorlunda organiseras. Vår arméorganisation är nu sådan, att den behöfver månader för att blifva färdig att användas; det borde då ej vara svårt att inse, huru nödvändigt det är att ega en flotta, och den Riksdag som i förrgår nekade denna armé anslag till öfningar, är pligtig att icke neka sitt bifall till det för flottan begärda anslaget. Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

Grefve Hamilton: Jag skall icke förlänga diskussionen med att ingå i något vidare meningsutbyte öfver sjelfva saken; men jag är skyldig den ärade representanten från Bohus län ett litet svar, och det skall blifva helt kort. Jag kan blifva något varm under öfverläggningen och då möjligen använda något uttryck, som jag i ett lugnare ögonblick icke skulle hafva begagnat. Men då jag på förmiddagen yttrade mig och vände mig mot den nämnde representanten, var jag fullkomligt kall; jag är förvissad, att jag icke yttrade något, som jag ej tänkte, och jag tänkte icke något för honom stötande. Herr Hedlund hade börjat sitt yttrande med den förklaring, att han skulle, utan allt afseende på fackkunskap, här endast i diskussionen använda hvad sunda förnuftet ingaf honom, och det var dervid jag anmärkte, att jag icke trodde, att det var sunda förnuftet, som gaf honom de argument, han hemtade ur tryckta tidningar och tidskrifter. Häre ligger något helt annat, än hvad den ärade representanten påstod, att jag skulle hafva sagt.

Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)

För öfrigt får jag säga, att om Herr Hedlund uppträder såsom ombud för Andra Kammaren, stödjande sig vid hvad samma Kammares ledamöter i Stats-Utskottet yttrat, saknar han icke alldeles skäl för ett sådant ombudsmannaskap, ehuru väl det äfven i den Kammaren har händt, att i beslutet Kammaren frångått sina Utskotts-ledamöters mening. Jag vill ändock gifva ett sådant ombudsmannaskap all den vigt, det kan förtjena; men här var icke fråga om hvad Utskottets ledamöter yttrat, utanden talare, mot hvilken jag i detta afseende vände mig, hade sagt, att om Första Kammaren bifölle Kongl. Maj:ts proposition, så skulle Andra Kammaren besluta något, öfver hvilket dess ledamöter i Utskottet icke uttalat någon mening, och det var då jag ansåg mig berättigad att fråga om han hade något uppdrag af Andra Kammaren att tala å dess vägnar.

Herr Hallenborg: Det är mig omöjligt att i en fråga så vigtig och så lifligt debatterad som denna inskränka mig till att blott lemna min voteringssedel vid omröstningen. Jag ber därför att i korthet få uttala min åsigt i förevarande ämne. Så mycket det glädt mig att åhöra det manliga och frimodiga sätt, hvar på Chefen för Sjöförsvars-departementet uttalat sina åsikter i afseende på vårt sjöförsvar, kan jag dock icke annat än beklaga, att han icke gått så långt, att han såsom konsekvens af dessa sina åsikter rent af begärt anslag till ett ramfartyg. Hade han begärt en summa så stor som behöfdes för byggandet af ett sådant fartyg, då hade frågan i min tanke kommit i en klarare ställning än nu är förhållandet. Vi hade då varit i tillfälle att öfverlägga icke blott principiellt i fråga om användandet af dessa ramfartyg, utan äfven direkt om anslag till ett sådant fartyg borde beviljas eller icke; och om Kongl. Maj:ts proposition då blifvit af Riksdagen bifallen, så hade vi dermed haft systemet godkänt och ett ramfartyg bygd. Då nu så icke skett, utan det begärda anslaget blifvit inskränkt till 2,400,000 kronor, så ställer sig för mig frågan sålunda: är det möjligt att få detta sålunda begärda anslag igenom? På denna fråga måste jag svara nej! Om jag nu likväl skulle med min röst bidraga till att detta anslag blefve i denna Kammar beviljad, hvaraf följden lätt kunde blifva, att det på annat håll nedsattes under det af Utskottet föreslagna beloppet eller 1,700,000 kronor, så kan jag icke annat anse, än att jag i sådant fall icke hade gagnat saken så mycket som om jag röstat för ett anslag af den storlek, att det kunnat af båda Kamrarna godkännas och således så fort som möjligt ställas till Kongl. Maj:ts disposition. Då jag emellertid anser, att det vilkor, som af Utskottet blifvit fästadt vid beviljandet af detta anslag, efter de förklaringar Sjöministern afgifvit, icke längre har något berättigande, så inskränker jag mig till att yrka bifall till Utskottets förslag med den förändring Grefve Beck-Friis förordat.

Herr Wallenberg: En ärad talare har här yttrat sig om vårt grannland Danmarks styrka till sjös och förklarar att den vore mindre eller åtminstone icke större än Sveriges.

Jag ber att i detta afseende endast få återöpa hvad Herr Sjöministern uppgaf inför denna kammare den 26 Januari innevarande år. Han sade då att *Danmarks sjökrigsmateriel var temligen mycket betydligare än vår egen*. Jag ber få tillägga att jag icke anser det helsosamt för det ömsesidigt goda förhållandet mellan länderna, och som vi alla värdera, att vi skola förblifva gifvet underlägsna i detta afsende. Sådant kan vålla å ena sidan öfvermod och å den andra retlighet. Detta är för öfrigt för den föreliggande frågan endast en bisak, men då den blifvit berörd har jag ansett mig böra erinra om det rätta förhållandet.

Här har vidare blifvit sagdt att om vi nu beviljade den af Kongl. Maj:t äskade summan skulle sådant innefatta en förbindelse för oss, att under de kommande tolf åren nödgas bevilja hvad som erfordras till den framlagda planens *hela* genomförande. Detta är efter min uppfattning ett aldeles orimligt påstående. Med min röst bifaller jag den siffra, som jag finner lämplig och öfverlemnar till Kongl. Maj:t att vid penningarnas användande bestämma byggandet af den fartygscert, som Herr Sjöministern anser ändamålsenlig förbehållande mig att, om och när jag en gång får se det nybyggda fartyget på vattnet, uttala mitt omdöme derom, antingen till gillande eller klander. Men jag har ingalunda, derigenom att jag möjliggjort byggandet af *ett* fartyg, på något vis "tagit på hand" att bevilja medel till byggande af ytterligare fem fartyg af samma cert, om hvilken vi ännu icke hafva någon erfarenhet, och hvilken somliga prisa öfver höfvan, medan andra roa sig med att förlojliga den, utan att derföre för sin del känna den mera. Jag kan således icke finna det minsta skäl för det påståndet, att man skulle anses bunden vid byggandet af sex, ifall man beviljar anslag till byggandet af ett krigsfartyg.

Åtskillige talare hafva här lagt i dagen en särdeles stor betänksamhet, då de förmanande uppträd och varnat, att vi borde akta oss för att afvika från hvad Stats-Utskottet här föreslagit, ty om vi afvika derifrån, skulle medkammaren, naturligtvis *à la dépit*, nedsätta siffran till en million, som är betydligt lägre än Stats-Utskottets förslag. Att förekomma detta vill man nu hafva ansett såsom den högsta politiska visdom. Men jag ber få hemställa till herrarna om det kan vara rätt, att vi oupphörligt vinnlägga oss om, icke att uttala och besluta, hvad vi sjelfva anse för landet nyttigast, utan blott att utstudera hvad *andra* tänka och åtnöja oss med att bifalla det. Jag kan åtminstone för min del icke uppfatta den förmenta klokheten af ett sådant förfaringssätt. Lika litet kan jag förstå herr *Carl Ek-mans* mening, då han sade: att en stor majoritet af representa-

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

*Anslag till
byggande af
kryssfortyg.*
(Forts.)

tionen först borde förena sig om våra åsikter, angående sjöförsvaret, inuan vi uttalade dem.

Jag tror för min del, att vill man söka göra sina åsikter gällande, bör man fritt och oförskräckt uttala dem; det är första villkoret för att de skola kunna biträdas af andra. Men om man blott visar sig undfallande och säger: ja bevars! vi skola icke uttala våra tankar om saken, och hoppas derigenom undvika stöta oss med andra. Huru vill man väl då att någon större majoritet en gång skall kunna komma att dela de åsikter man hyser? Det är ju alldeles otänkbart, och ingen erfarenhet gifver stöd åt ensådana uppfattning. Man fordrar nu af denna Kammare att den oupphörligt skall säga «ja och amen» till hvad åtskillige talare här framhålla såsom en supposition om hvad Andra Kammarens majoritet tänker i saken. Jag hyser den största aktning för medkammaren, och jag respekterar hvars och ens åsigt, men ingen kan fordra af mig att jag skall tro att majoriteten i den Andra Kammaren förstår denna fråga bättre än majoriteten i denna Kammare.

För att skildra de olika meningar, som söka att göra sig gällande, må det tillåtas mig påminna om att man bjuder oss välja emellan ytterligheterna. En ärad talare, Herr *Hedlund*, har här, under bedyrande att han visserligen önskade landets försvar i händelse af krig, uttalat den mening: "att Sverges hela manbara befolkning skulle träda ut och möta den inbrytande fienden." Detta var hans mening, och jag tror att den är fullkomligt lojal. Det är en så vacker och hänförande idé att en poet skulle kunna frestas skriva vers derom. Den har blott det enda lilla felet att vara fullkomligt utförbar.

I motsats till denna åsigt står Stats-Utskottets, som säger att man ingenting bör göra förrän man anser sig kunna göra *allt på en gång*. Uppstår krig och vi blifva anfallna, så få vi sända ut en parlamentär till fienden och värdsamt anmäla för honom att vi hafva nedsatt en komité, som är sysselsatt med utredning af frågan om landets förmåga att skatta, och vi få derföre bedja fienden vänta litet med anfallet tills komitén hunnit räkna ut om vi hafva råd att försvara oss eller icke. Detta är i korthet Stats-Utskottets uppfattning af saken. Jag vill fråga hvart det skall taga vägen, ifall sådana åsikter lyckas göra sig gällande.

Jag har här ställt Herr *Hedlunds* och Stats-Utskottets uttalanden gent emot hvarandra. Männe icke sanningen ligger midt emellan dem båda, mellan den oförsvärliga oförsigtigheten och den ytterliga försigtigheten? Är det icke vår oförsvärliga pligt att försöka göra något till betryggande af vår sjelfständighet? Bemöda vi oss derom, då kunna vi hoppas att en allgod försyn skall hjälpa dem, som åtminstone bjuda till att hjälpa sig sjelfva.

Den ärade ordföranden i Stats-Utskottet har prisat sitt eller Utskottets — jag vet icke hvilken deras — statskloka påhitt

att sammanlänka ännu en tredje stor fråga med dem, som redan år 1873 blefvo sammankopplade med hvarandra. Det felas nu blott att han uttalade sig för nödvändigheten af att med *Skatte-regleringen, Arméorganisationen och Sjöförsvaret* sammanbinda frågan om alla *jernvägsbyggnaderna*. Det vore sannerligen att kröna verket och han hade då lyckats åstadkomma något som man verkligen kunde kalla ett *perpetuum immobile*.

*Anslag till
byggande af
Krigsfartyg.
(Forts.)*

Till de högt ärade män, som gjort till sitt lifs uppgift att studera och främja utbildningen af vårt landtförsvär, hembär jag min tacksamhet, för deras öppna förklaringar i den nu föreliggande frågan, då de utan all *arrière pensée* å hvilketdera som först kan förekomma till afgörande, endast med fästadt afseende å båda vapnens *gemensamma* uppgift, rent ut sagt att "vi behöfva en flotta lika väl som en armé," hvarpå jag svarar: vi behöfva en armé lika väl som en flotta.

Det är detta tänkesätt, som jag hoppas skall vinna Kammarrens bifall och öfvertygad att en sådan åsigt i alltjemt vidgade kretsar skall komma att göra sig gällande, tillåter jag mig nu att vidhålla mitt förut gjorda yrkande: att två millioner kronor må ställas till Kongl. Maj:ts disposition för byggande af krigsfartyg.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, förmålde Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden, nemligen: 1:o att den förevarande punkten måtte bifallas; 2:o af Grefve *Beck-Friis*, att punkten skulle bifallas med följande förändrade lydelse: «att Riksdagen må Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning i den mån bifalla, att ett extra anslag af 1,700,000 kronor för år 1877 anvisas till byggande af krigsfartyg»; 3:o af Herr *Wallenberg*, att Kammarren skulle bevilja ett extra anslag för år 1877 af 2,000,000 kronor till byggande af krigsfartyg; samt 4:o att Kammarren, med afslag å Utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan, för så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts framställning, skulle bifalla samma framställning oförändrad.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen propositioner på dessa yrkanden, hvilka alla propositioner med talrika ja och nej i blandning besvarades; och förklarade Herr Grefven och Talmannen sig hafva funnit propositionen på det sistayrkandet hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad.

Många ledamöter begärde votering.

Efter förmälan, att Kammarren egde bestämma, hvilketdera af de tre öfriga yrkandena skulle utgöra kontrapositionen vid den begärda voteringen, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition derå, att bifall till punkten skulle intagas i kontrapositionen, och då dervid svarades många ja och nej i blandning, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

*Anslag till
byggande af
krigsfartyg.
(Forts.)*

Som flera ledamöter äskade votering om kontrapositionens innehåll, hemstälde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kammaren såsom nejproposition vid den nu begärda kontrapositions-voteringen ville antaga Grefve *Beck-Friis'* förslag; och sedan härtill svarats många ja och nej i blandning, förklarade Herr Grefven och Talmannen sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr *Wallenberg* begärde votering.

Till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition.

«Den som vill, att, vid blifvande votering om bifall till 26:te punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 19 som kontraposition emot afslag å samma punkt och bifall till Kongl. Maj:ts framställning, nej-propositionen skall innehålla bifall till Grefve *Beck-Friis'* förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antager Kammaren såsom Nej-proposition vid kontrapositions-voteringen bifall till Herr *Wallenbergs* förslag.»

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 69.

Nej — 50.

I följd af denna omröstnings utgång uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

«Den som vill, att, vid blifvande votering om afslag å 26:te punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 19 och bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning, kontrapositionen skall innehålla bifall till punkten, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antagen Kammararen såsom kontraproposition vid hufvudvoteringen bifall till punkten med den förändrade lydelse Grefve Beck-Friis föreslagit.»

*Anslag till byggande af krigsfartyg.
(Forts.)*

Vid denna omröstnings slut befunnos rösterna hafva utfallit på följande sätt:

Ja — 38.

Nej — 80.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition för hufvudvoteringen:

«Den som afslår Stats-Utskottets i 26:te punkten af utlåtandet N:o 19 gjorda hemställan, för så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning, och bifaller samma framställning oförändrad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifaller Kammararen punkten med den förändrade lydelse Grefve Beck-Friis föreslagit.»

Omröstningen anställdes och vid dess slut hade rösterna utfallit sålunda:

Ja — 60.

Nej — 59.

27:de punkten.

Bifölls.

Sedan Kammararen, uppå Herr Grefven och Talmannens hemställan beslutit, att Stats-Utskottets utlåtande N:o 63 skulle å föredragningslistan för nästa lördag den 29 dennes uppföras näst efter samma Utskotts utlåtande N:o 62, åtskildes Kammararen kl. $\frac{1}{2}$ 12 på natten.

In fidem

O. Brakel.